

SISARUSSUHTEET LASTEN KUVAAMINA

Laura Lehti

Terveyskasvatuksen pro gradu -tutkielma
Liikuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2019

TIIVISTELMÄ

Lehti, L. 2019. Sisarusuhteet lasten kuvaamina. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, terveyskasvatuksen pro gradu- tutkielma 50s, 1 liite.

Sisarussuhde on monelle elämän pisin ihmissuhde lapsuudesta alkaen. Sisarusuhteiden merkitys korostuu lapsuudessa, kun lapset viettävät aikaa toistensa kanssa ja opettelevat sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja. Lasten sisarusuhteilla on todettu olevan merkittäviä vaikutuksia lapsen ja nuoren fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen ja hyvinvointiin. Nämä vaikutukset voivat näkyä aikuisuudessa asti. Riitaisa sisarusuhde, jossa on vihamielisyyttä ja aggressiota, on yhdistetty lapsen ja nuoren psyykkiseen pahoinvointiin ja ongelmakäyttäytymiseen. Lämmin, kiintymystä ja tukea sisältävä sisarusuhde toimii päinvastoin ja voi suojella ongelmien kehittymiseltä. Tutkimusten mukaan sisarusuhteiden laatuun vaikuttavia tekijöitä ovat sisarusuhteen rakenteelliset tekijät kuten sisarusten ikäero, sisarusten yksilölliset tekijät kuten temperamentti, vanhempien parisuhde ja vanhemmuus, lapsi-vanhempi suhde sekä vanhempien erilainen kohtelu sisarusten kesken.

Tämän Pro gradu -tutkielman tarkoitus oli tutkia lasten kokemuksia sisarusuhteistaan. Tutkimusaineistona olivat lasten haastattelut. Aineisto oli kerätty Suomen Akatemian rahoittamassa ja Jyväskylän yliopiston perhetutkimuskeskuksen toteuttamassa EMSE -tutkimusprojektissa. Haastateltavat (N=12) olivat 11–13-vuotiaita. Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Sisarusten väliset riidat ja yhteenotot tulivat hyvin yleisesti ja laajalti esiin lasten haastatteluissa. Riitoja syntyi helposti erilaisista asioista. Usein riidellessä huudettiin ja väiteltiin. Lapset kertoivat riitojen tuntuvan ikäviltä, mutta usein ne sovittiin hyvin nopeasti. Yhdessä tekeminen, sisarusten väliset käytännön neuvot ja opit sekä yhteiset sopimukset muodostivat huomattavan ison osan lasten haastatteluissa. Sisarusukset myös oppivat toisiltaan ja opettivat toisilleen erilaisia asioita. Kiintymys on myös tärkeä osa lasten sisarusuhteita. Lapset iloitsivat sisaruksistaan ja osoittivat tunteitaan heitä kohtaan. Lapset myös olivat huolissaan sisaruksistaan ja halusivat lohduttaa heitä sekä huolehtia niin pikku- kuin isosisaruksestakin. Monella lapsella oli sisarusten kesken samanlaiset säännöt ja he kokivat perheen aikuisten kohtelevan heitä tasavertaisesti. Aikuiset myös puuttuivat sisarusten väliseen riitelystä.

Lasten sisarusuhteet osoittautuivat monimuotoisiksi. Tulosten perusteella lasten sisarusuhteissa riitely ja yhteenotot eivät poissulje suhteessa esiintyvää lämpöä, huolenpitoa ja yhdessä vietettyjä hetkiä. Ei ole olemassa yksiselitteistä kaavaa, jonka mukaan kaikki sisarusuhteet rakentuisivat. Sisarusuhteet ovat erilaisia ja yksilöllisiä, mutta niiden vaikutukset voivat olla merkittäviä lapsen hyvinvoinnille nykyhetkessä ja myös tulevaisuudessa. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää lasten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia edistävissä ja tukevilla palveluissa, joissa ammattilaisilla on mahdollisuus työssään tukea kohtaamiensa lasten sisarusuhteiden rakentumista.

Asiasanat: sisarus, sisarusuhde, hyvinvointi, lapsuus, perheet

ABSTRACT

Lehti L. 2019. Sibling Relationships as Described by Children. Faculty of Sport and Health Sciences. University of Jyväskylä, Master's thesis of Health Promotion and Health Education, 50 pp.. 1 Appendix.

Sibling relationships are one of the longest relationships during one's life starting often from early childhood. The influence of sibling relationships are emphasized from childhood because it is the period when siblings spend most time together and begin to learn social and emotional skills. It has been noticed that sibling relationships bear significant influences into the physical and mental well-being of youth and children. Effect of these relationships can reach into adulthood as well. Conflicted sibling relationship with hostility and aggression have been linked to physical and mental anguish and problem behaviour. On the other hand a warm attachment and support between siblings can have adverse effect of protecting from such problems ever occurring. Sibling structure variables like age difference, sibling individual characteristics like temperament, the relationship between parents, parenting, parent-child relationship and parent differential treatment all have been found to have an effect on the sibling relationship quality.

The aim of this master's thesis is to study children's experiences of sibling relationships. The material for the thesis have been gathered from interviews with children attained from EMSE research project financed by Academy of Finland and conducted by Jyväskylä university Family Research Centre. The interviewees (N=12) were 11 to 13 years of age. The data has been analysed via the method of qualitative inductive content analysis.

Arguments and conflicts between siblings were a common factor in the interviews. Arguments were formed easily from a variety of different subjects. Often the arguments veered into shouting and arguing. Children felt the arguments were uncomfortable but they often reconciled quickly after the initial bout. Doing things together, practical advice and mutual agreements between children came up often in interviews. Siblings also learnt from each other and taught each other different issues. Attachment played an important part in the sibling relationships. Children enjoyed having siblings and showed emotion towards them. The children also worried about their siblings and wanted to comfort them in time of need as well take care of their sibling regardless of the children being older or younger of the siblings. Many children had similar rules between siblings and felt that the adults in their family treated them as equals. Adults also interfered with the arguing between siblings.

According to the results a complex picture of sibling relationships was formed. The results indicate that arguing and conflicts in sibling relationships do not exclude the warmth, care and time spent together. There is no definitive formula according to which all the sibling relationships are formed. Sibling relationships are different and unique but can have lasting effects on the well-being of a child. The results of the study can be utilized in the services that promote and support the health and well-being of children and families, where professionals have the opportunity to support the development of sibling relationships with the children they encounter.

Key words: siblings, sibling relationship, well-being, childhood, family

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO.....	1
2 LAPSUUDEN SISARUSSUHTEET	3
2.1 Sisarussuhteen määrittely	3
2.2 Teorioita sisarussuhteiden vaikutusten taustalla.....	4
2.3 Perhe sisarussuhteiden ympäristönä	5
2.4 Temperamentin vaikutus sisarussuhteeseen	8
2.5 Sisarussuhteen rakenteellisten tekijöiden yhteys sisarussuhteeseen	9
2.5.1 Sisarusten lukumäärä.....	9
2.5.2 Sisarusten välinen ikäero ja syntymäjärjestys	10
2.5.3 Sisarusten sukupuoli.....	11
2.6 Lämminhenkiset ja vihamieliset sisarussuhteet.....	12
2.6.1 Ristiriidat sisarussuhteessa	15
2.6.2 Sisarussuhteen tyypit	16
3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYS	19
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	20
4.1 Tutkimusaineisto	20
4.2 Aineiston analyysi	23
5 TULOKSET	27
5.1 Yhteenotot sisarusten välillä.....	27
5.2 Sisarusten jaetut kokemukset.....	28
5.3 Sisarusten välinen kiintymys	30
5.4 Perheen aikuiset ja sisarukset	31

6 POHDINTA.....	33
6.1 Tulosten tarkastelua.....	33
6.1.1 Ikävät arkiset riidat.....	33
6.1.2 Lämpimät ja läheiset sisarussuhteet.....	35
6.1.3 Perheen aikuisten toiminta.....	37
6.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	38
6.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimus.....	40
LÄHTEET.....	43
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Suurimmalla osalla on elämänsä aikana jossain vaiheessa sisarus (Perheet, vuosikatsaus 2017; Buist ym. 2013). Sisarussuhteen voidaan katsoa olevan ainutlaatuinen, koska se on monelle elämän pisin ihmissuhde alkaen jo lapsuudesta. Tämä toteutuu huolimatta siitä, onko sisaruksilla biologinen ja/tai sosiaalinen tausta, koska useimmiten kaikki sisarussuhteet muodostuvat varhaisiällä lapsuudessa (Cicirelli 1995, 2). Yleisyydestä huolimatta sisarussuhteita on ryhdytty tutkimaan enenevässä määrin vasta viimeisten vuosikymmenten aikana (Buist ym. 2013).

Sisarussuhteiden merkitys korostuu juuri lapsuudessa, jolloin lapset viettävät paljon aikaa sisarustensa kanssa ja opettelevat yhdessä sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja (Feinberg ym. 2012; Buist ym. 2013). Lasten sisarussuhteilla ja sisarussuhteiden negatiivisuudella ja positiivisuudella on todettu useissa tutkimuksissa olevan merkittäviä vaikutuksia lapsen ja nuoren fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen ja hyvinvointiin. (Buist ym. 2011; Feinberg ym. 2012; Buist ym. 2013; Senguttuvan ym. 2014; Pike & Oliver 2017). Sisarussuhteen riittaisuuden on havaittu olevan yhteydessä muun muassa lapsen masennusoireiluun ja aggressiiviseen käytökseen (Buist ym. 2013). Riitaisa sisarussuhde on myös yhdistetty lasten ylipainoon (Senguttuvan ym. 2014) ja huonoon terveydentilaan (Jenkins Tucker ym. 2015). Lämminhenkisyys ja positiivisuus sisarussuhteissa taas tukevat lapsen psyykkistä kehitystä ollen yhteydessä myönteisesti muun muassa lapsen itsetuntoon ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen (Buist ym. 2013).

Buist ym. (2013) toteavat meta-analyysissään, että riittaisan sisarussuhteen yhteys lapsen tunne-elämän kehitykseen ja sen häiriöihin on havaittu voimakkaammaksi, kuin lämpimän sisarussuhteen myönteiset vaikutukset lapsen psyykkiseen kehitykseen. Lisäksi lapsena sisarussuhteissa opitut taidot tai niiden puutteet voivat näkyä myös perheen ulkopuolisissa suhteissa, kuten ystävyysuhteissa ja myöhemmissä romanttisissa suhteissa (Mchale ym. 2012; Doughty ym. 2015; Pike & Oliver 2017). Sisarussuhteen vaikutukset voivat myös olla hyvin kauaskantoisia ja näkyä jopa aikuisuudessa asti (Mathis & Mueller 2015).

Sisarussuhteiden tutkiminen on tärkeää, koska sitä kautta on mahdollista havaita ja ymmärtää tekijöitä ja syitä, jotka vaikuttavat yksilön terveyteen ja hyvinvointiin. Näiden tekijöiden tunnistaminen ja yksilön kokemuksen ymmärtäminen on olennaista terveyden edistämiseksi, jossa tavoitteena on muun muassa tukea yksilön voimavaroja ja mahdollisuuksia terveelliseen elämään käsittäen niin fyysiseen kuin psyykkiseen terveyden ja hyvinvoinnin (WHO 1998). Sisarussuhteiden ymmärtäminen antaa mahdollisuuden tukea ja opastaa perheitä, vanhempia ja lapsia hyvien sisarussuhteiden kehittymisessä sekä tunnistaa syitä esimerkiksi lapsen psyykkisen oireilun taustalla. Lasten sisarussuhteista kysyminen on ohjeistettu terveydenhuollon ammattilaisille esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeistuksessa neuvoloihin ja kouluterveydenhuoltoon (Hakulinen-Viitanen ym. 2012).

Tässä pro gradu -tutkielmassa pyritään ymmärtämään lasten kokemusmaailmaa sisarussuhteistaan ja niitä tekijöitä, joista sisarussuhteet rakentuvat. Tutkielman aineisto perustuu valikoituihin lasten haastatteluihin, jotka on kerätty Children's emotional security in multiple family relations (EMSE, Lasten emotionaalinen turvallisuus moninaisissa perhesuhteissa) -tutkimushankkeessa.

Tutkielman teoreettisessa viitekehityksessä kuvataan lasten sisarussuhteiden laatua ja moninaisuutta. Ajankohtaista ja laadukasta tutkimustietoa viimeisen kymmenen vuoden ajalta lapsuuden ja nuoruuden sisarussuhteista on haettu ProQuest Central ja Psycinfo (Ebsco) -tietokannoista systemaattisen haun periaatteita noudattaen, myös terveyden ja hyvinvoinnin näkökulmaan peilaten. Systemaattista hakua on tutkielmassa täydennetty manuaalisella haulla muun muassa tutkimusartikkelien sisällysluetteloista ja myös Jyväskylän yliopiston, Helsingin yliopiston sekä Metropolia ammattikorkeakoulun kirjastojen kokoelmista. Näin mukaan valikoitui myös vanhempia tutkimuksia ja kokoomateoksissa julkaistuja artikkeleita, esimerkiksi EMSE -tutkimushankkeeseen pohjautuvat artikkelit, jotka katsottiin tärkeiksi ottaa mukaan kirjallisuuskatsaukseen.

2 LAPSUUDEN SISARUSSUHTEET

2.1 Sisarusuhteen määrittely

Lapsuuden sisarusuhteet voivat parhaimmillaan tarjota keinoja tunteiden hallintaan (Padilla-Walker ym. 2010) ja sitä kautta vähäisempään riskiin kohdata psykososiaalisia ongelmia, kun taas pahimmillaan ne voivat johtaa lapsen ja nuoren tuhoisaan käytökseen ja kokemusmaailmaan (Kumar ym. 2015). Sisaruksen määritelmä ei kuitenkaan ole yksiselitteinen. Edwards ym. (2006, 23) esittelee Elgarin ja Headin (1992) tyyppityksen, jossa sisarusuhdetta on määritelty lailliseen statukseen, geneettiseen suhteeseen tai perheen historiaan ja arvoihin perustuen. Kuronen (2003) toteaa artikkelissaan, että lasten näkemys siitä, kuka on perheenjäsen, määrittyy se mukaan, kuinka tärkeä ja läheinen henkilö on lapselle käytännön arjessa ja tunnetasolla. Tähän ei välttämättä liity biologista sukulaisuutta. Edwards ym. (2006, 21) tuovatkin sisarusten määritelmään sisarusuhteen sosiaalisen rakentumisen, jossa sisarusuhteet rakentuvat päivittäisessä sosiaalisessa elämässä sanallisen ja sanattoman kommunikaation kautta. Jokainen rakentaa siis itse käsityksensä siitä kuka on sisarus. Tähän vaikuttaa elettävä sosiaalinen maailma eli esimerkiksi kulttuuri, arvot ja poliittinen ilmapiiri (Edwards ym. 2006, 22). Sosiaalinen maailma tulee esiin Ritala-Koskisen (2001, 176) tutkimuksessa, jossa todetaan, että lapset kokevat sisaruuden määrittävän osittain yhteiskunnan ja kulttuuristen odotusten kautta; esimerkiksi biologisen siteen tai yhdessä asumisen kautta.

Edwards ym. (2006, 26-37) toteavat empiiristen tutkimustensa pohjalta, että lasten määritelmä siitä, kuka on sisarus, on monimutkainen ja osittain muuttuvakin subjektiivinen näkemys: lasten määritelmissä tulee esiin biologinen, sosiaalinen ja emotionaalinen ulottuvuus. Subjektiivisuutta sisarusten määrittelemisessä korostaa myös Ritala-Koskinen (2001, 176), joka tuo esille lasten käsityksen sisaruksista olevan yksilöllisesti muodostuva. Sisaruuden moninaisten määritelmien ja rakentumisen kautta voidaan olettaa, ettei biologisella yhteydellä ole vaikutusta sisarusuhteeseen, jos mieltää toisen henkilön sisarukseksi. Myös Rannikko (2008, 181) päätyy tutkimuksessaan tulokseen, etteivät lapset juuri ajattele puolisisaruutta tai koe sitä merkittävänä sisarusuhteeseen vaikuttavana tekijänä. Samansuuntaisen havainnon tekevät myös Jokinen ja Mikats (2018) tutkimusaineistonsa pohjalta, joka perustuu tässä pro

gradu -tutkielmassa käytettyyn EMSE -hankkeen (Children's emotional security in multiple family relations) aineistoon; lapset eivät arjessaan erottele sisaruksia biologisen taustan perusteella. Cicirelli (1995, 4) tiivistää sisaruuden olevan vuorovaikutusta ja ehkä selittämätöntäkin kiintymystä sisarusten välillä. Hän toteaa, että sisaruuden voidaan olettaa olevan olemassa siitäkin huolimatta, että sisarukset eivät ole yhteydessä toisiinsa pitkiin aikoihin ja fyysinen etäisyys erottaa heitä.

2.2 Teorioita sisarussuhteiden vaikutusten taustalla

Sisarussuhdetta kuvataan usein sen laadun kautta eli kuinka paljon konflikteja ja lämminhenkisyttä suhteessa esiintyy. Lämminhenkisen sisarussuhteen katsotaan sisältävän sisarussuhteen positiivisia tekijöitä, kuten läheisyyttä, kiintymystä ja tukea, kun taas negatiivinen ristiriitainen suhde edustaa suhteen huonoja puolia ja sisältää riitelyyn, vihamielisyyteen, aggressioon, pakottamiseen ja väittelyyn liittyviä elementtejä (Buist ym. 2013). Sisarussuhteen ja sen laadun vaikutuksia yksilön hyvinvointiin voidaan selittää erilaisten tunnettujen teorioiden ja mallien kuten Bowlbyn ja Ainsworthin kiintymyssuhdeteorian, Banduran sosiaalisen oppimisen teorian ja Festingerin sosiaalisen vertailun teorian avulla (Mchale ym. 2012; Feinberg ym. 2012; Buist ym. 2013).

Kiintymyssuhdeteorian mukaan hyvä kiintymyssuhde sisarukseen tuottaa turvallisuuden tunnetta ja edistää positiivista kuvaa itsestä, kun taas negatiivinen kiinnittyminen aiheuttaa arvottomuuden tunnetta, joka voi näkyä erilaisina internalisoivina tunne-elämän häiriöinä ja oireina kuten ahdistuneisuutena ja masentuneisuutena (Buist ym. 2013). Whiteman ym. (2010) toteavat sosiaalisen oppimisen teorian kautta sisarussuhteen olevan oppimisalusta niin huonolle kuin hyvällekin käytökselle, taidoille ja asenteille. Teorian mukaan näitä sisarusten kanssa opittuja malleja käytetään ja hyödynnetään myös muissa ihmissuhteissa ja sosiaalisissa ympäristöissä (Whiteman ym. 2010). Buist ym. (2013) toteavat, että sosiaalisen vertailun kautta lapset vertaavat itseään ja muita sisaruksia, millä on vaikutusta muun muassa lapsen itsetuntoon ja siihen, kuinka arvokkaaksi lapsi kokee itsensä. Erilaiset sosiaalisen vertailun kautta saadut kokemukset voivat aiheuttaa lapselle internalisoivia oireita kuten syyllisyyttä ja ahdistusta tai

eksternalisoivia käytöshäiriöitä ja ongelmia kuten aggressiivisuutta tai vihamielisyyttä muita ihmisiä kohtaan (Buist ym. 2013).

2.3 Perhe sisarussuhteiden ympäristönä

Sisaruksia ja sisarussuhdetta tutkittaessa ei voida sivuuttaa pohdintaa perheestä, koska perheen katsotaan olevan se kokonaisuus ja sosiaalinen yksikkö, jossa sisarussuhteet muotoutuvat yhdessä vuorovaikutuksessa muiden perheenjäsenten kanssa (Dilworth-Anderson ym. 2005; Pinquart & Silbereisen 2005; Hakvoort ym. 2010; Buist ym. 2011; Feinberg ym. 2012; Hindman ym. 2013; Ruff ym. 2018). Kuten Cicirelli (1994, 4) on todennut, ihmissuhteeseen tarvitaan aina kaksi ihmistä, tapahtumat ja konteksti, jossa suhde muodostuu. Usein siis sisarussuhteiden muotoutumisen ympäristön ja kontekstin ajatellaan olevan perhe. Systemisen perheteorian mukaan perheenjäsenet vaikuttavat toisiinsa perheen hierarkkisten rakenteiden kautta. Teorian mukaan perheen vuorovaikutussuhteilla, kuten vanhempi-lapsi- tai sisarussuhteilla, on ratkaiseva osa hyvinvoinnissa, joskaan perhe ei elä tyhjiössä muun ympäröivän maailman ulottumattomissa (Hakvoort ym. 2010; Hindman ym. 2013).

Tilastokeskuksen perhemääritelmään kuuluvat erilaiset perheet kuten lapsiperheet, kahden aikuisen muodostamat perheet sekä yksinhuoltajaperheet. Vuoden 2017 loppuun mennessä perheitä oli väestöstä yli 70 prosenttia ja lapsiperheitä oli kaikista perheistä noin 39 prosenttia (Perheet, vuosikatsaus 2017). Koska samaa henkilöä ei voida tilastoida kuin yhteen perheeseen, voi yhden lapsenkin perheessä lapsella todellisuudessa olla sisaruksia esimerkiksi uusperheen kautta. Perheen käsite ei ole yksinkertainen eikä vielä olekaan pystytty kehittämään yhtä, kaikkia perheitä tai perheiden prosesseja selittävää määritelmää, koska ymmärrystä ja tietoutta ei ole vielä tarpeeksi (Bengtson ym. 2005). Aikaisemmin katsottiin, että perheen voi muodostaa vain heteroseksuaalisen avioliiton ja biologisten lasten kautta (Jallinoja 2014a). Nykyisin yli kolmannes (37 %) suomalaisista -lapsiperheistä ei ole perinteisen ydinperheajattelun mukaisia ja esimerkiksi yksinhuoltaperheiden määrä on kasvussa (Perheet, vuosikatsaus 2017). Voidaankin todeta, että nyky-yhteiskunnassa on yhä enemmän erilaisia ja monimuotoisia perheitä ja perhesuhteita. Perheen voidaan ajatella muodostuvan biologisten siteiden lisäksi myös sosiaalisten suhteiden ja tunnesidosten kautta (Castrén 2014; Jallinoja 2014b, 173) sekä

sosiaalisessa kontekstissa ja tilanteessa, jossa perheestä puhutaan (Forsberg 2014). Näin jokainen määrittelee itse perheensä ja perhesuhteensa erilaisissa tilanteissa. Nämä teoriat antavat perheelle ydinperhettä laajemman piirin; perheeseen voi kuulua jäseniä myös biologisen suhteen ulkopuolelta.

Sisarussuhteiden kehittyessä perheessä osana vuorovaikutusten verkkoa ovat sisarussuhteeseen yhteydessä eri perheenjäsenten väliseen vuorovaikutukseen liittyvät tekijät kuten vanhempien parisuhde ja vanhemmuus (Feinberg ym. 2012; Mchale ym. 2012). Perheessä kuitenkin ensisijaisesti sisarussuhteisiin vaikuttaa vanhempi-lapsisuhde, jonka kautta sisarussuhteeseen voivat olla yhteydessä myös vanhempien parisuhde, vanhemmuuden tyyli ja vanhemman mielenterveys (Brody 1998; Mchale ym. 2012).

Vanhempien parisuhteen on havaittu olevan yhteydessä sisarussuhteen laatuun ja sisarussuhde on konfliktisempi, jos vanhempien keskinäinen suhde on riitaisa (Brody 1998; Mchale ym. 2012). Useissa tutkimuksissa on todettu, että vanhempien parisuhteella on vaikutus lapsi-vanhempi suhteeseen (Hakvoort ym. 2010; Buist ym. 2011; Hindman ym. 2013). Toisaalta Hindman ym. (2013), Buist ym. (2011) ja Hakvoort ym. (2010) tutkimuksissa ei vanhempien parisuhteen todettu vaikuttavan sisarussuhteen laatuun. Myöskään vanhemman mielenterveydellä ei ollut yhteyttä sisarussuhteen laatuun Hakvoort ym. (2010) tutkimuksessa. Vanhempien parisuhteella voidaanakin olettaa olevan yhteys sisarussuhteen laatuun vain, jos parisuhteen negatiivisuus ulottuu myös vanhempi-lapsi suhteeseen (Hakvoort ym. 2010; Mchale ym. 2012). Ellei vanhemmuus muutu vihamieliseksi, ei vanhemman parisuhteella ole merkitystä sisarussuhteeseen (Brody 1998). Sisarussuhteen on havaittu voivan suojella nuorta vanhempien riitaisan suhteen aiheuttamalta turvattomuudelta ja ahdistukselta (Iturralde ym. 2013; Davies ym. 2018). Iturralden ym. (2013) ja Daviesin ym. (2018) mukaan kompensoivaan vaikutukseen saattaa riittää sisarussuhde, joka ei ole erityisen läheinen tai jossa esiintyy myös vähemmän vakavaa riitaisuutta. Ylipäättään kanssakäyminen sisaruksen kanssa on apuna tasapainottamassa vanhempien riitelyn aiheuttamia kielteisiä tunteita (Iturralde ym. 2013). Aina selvää kompensointiä ei kuitenkaan voida osoittaa ja vihamielisyys sisarussuhteessa voi myös lisääntyä vanhempien konfliktin myötä (Ruff ym. 2018).

Autoritaarisen vanhempijohdoisen vanhemmuuden vaikutuksista sisarussuhteen laatuun on ristiriitaista tutkimustietoa (Feinberg ym. 2012; Gamble & Yu 2014). On kuitenkin havaittu, että vanhemmuuden ollessa lämmin ja salliva, ovat sisarukset läheisempiä ja tukevat enemmän toisiaan, kuin silloin, jos vanhemmuus on autoritaarinen ja laiminlyövä (Milevsky ym. 2011). Vanhemmuuden vaikutuksia sisarussuhteeseen voidaan tarkastella myös lapsen kokeman vanhempien erilaisen kohtelun kautta (Meunier ym. 2011). Vanhempien erilainen kohtelu sisarusten kesken on olennaista, koska sillä on erittäin merkittävä vaikutus sisarussuhteen laatuun (Feinberg ym. 2012). Vanhempien erilainen kohtelu lapsiaan kohtaan on usein välttämätöntä muun muassa lasten iän ja erilaisten tarpeiden vuoksi (Kumar ym. 2015), mutta sen on todettu vaikuttavan negatiivisesti lapsen ja nuoren psyykkiseen hyvinvointiin (Buist ym. 2013). Buist ym. (2013) ja Meunier ym. (2011) ovat havainneet, että sisarussuhteissa, joissa koettiin enemmän vanhempien erilaista kohtelua sisarusten välillä, esiintyi lapsilla ja nuorilla myös enemmän tunne-elämän epävakautteen liittyvää oireilua, kuten vihamielisyyttä ja uhmakkuutta sekä ahdistuneisuutta ja masentuneisuutta.

Lapsen kokemus vanhempien erilaisesta kohtelusta on kuitenkin tärkeä. Brody (1998) toteaa, että jos lapsi yhdistää vanhempien erilaisen kohtelun vanhemman vähäisempään rakkauteen tai kiinnostukseen lasta kohtaan, on sillä negatiivinen vaikutus sisarussuhteen laatuun. Vanhemman ja lapsen välisen suhteen ollessa hyvä ei lapsi välttämättä koe vanhemman erilaista kohtelua vääryytenä tai epäoikeudenmukaisena (Brody 1998). Ilmiö voi olla myös käänteinen, koska on myös mahdollista, että hyvä sisarussuhde suojaa lapsia ja nuoria vanhempien erilaisen kohtelun vaikutuksilta (Meunier ym. 2011). Vanhempien epätasa-arvoinen kohtelu vaikuttaa vanhempien lasten ja nuorten psyykkiseen oireiluun vähemmän kuin pienempiin lapsiin, koska vanhemmilla lapsilla on yleensä myös useita perheen ulkopuolisia vuorovaikutussuhteita, kuten vertaissuhteita (Buist ym. 2013). Joissain rajatuissa tutkimusasetelmissä on vanhempien erilaisen kohtelun voitu jopa osoittaa vähentävän nuoren eksternalisoivia ongelmia, kuten häiritsevää tai epäkunnioittavaa käytöstä, kun on tarkasteltu muun muassa nuoria, joilla on heikko itsetunto (Rolan & Marceau 2018). Tämä taas kertoo vanhempien ja sisarusten vuorovaikutussuhteiden moniselitteisyydestä ja yksilöllisten tekijöiden yhteydestä niihin.

Vanhempien puuttumisella sisarusten välisiin konflikteihin on vaikutusta sisarussuhteen laatuun (Milevsky ym. 2011) sekä lapsen fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin (Jenkins

Tucker & Kazura 2013). Milevsky ym. (2011) sekä Jenkins Tuckerin ja Kazuran (2013) tutkimuksissa, joissa tutkittiin eri-ikäisiä lapsia, oli kannustava ja lapsikeskeinen puuttuminen riiteltyyn yhteydessä lämpimämpään sisarussuhteeseen. Riitoihin puuttumisen vaikutukset näkyivät myös sisarusten parempana terveydentilana, kuten uniongelmiin ja huonon fyysisen olon vähyytenä, kun taas välinpitämättömyys riitoihin puuttumisessa, lisäsi sisarusten välistä konfliktia ja kilpailua varsinkin esikoisilla (Jenkins Tucker & Kazura 2013). Notko ja Sevón (2018) toteavat, että usein lapset myös toivovat aikuisten puuttuvan sisarusten välisiin kiistoihin. Toisaalta Derkman ym. (2011) tutkimuksessa havaittiin että, kun vanhemmat joutuvat puuttumaan useammin sisarusten välisiin riitoihin hyvin konfliktisissa sisarussuhteissa, kokevat lapset samalla saavansa vähemmän vanhempien tukea, kuin vähemmän riitaisissa sisarussuhteissa. Vaikutus kuitenkin väheni sisarusten iän karttuessa, koska tällöin perhesuhteiden merkitys saattoi vähentyä, esimerkiksi sisarusten muuttaessa pois perheen yhteisestä kodista (Derkman ym. 2011)

2.4 Temperamentin vaikutus sisarussuhteeseen

Brody (1998) toteaa, että tutkimukset temperamentin ja persoonallisuuden vaikutuksista sisarussuhteiden laatuun ovat osittain ristiriitaisia. Lapsen yleisesti vaikeaksi määritellyn temperamentin on kuitenkin todettu olevan yhteydessä vaikeuksiin ja riitoihin sisarussuhteissa (Brody 1998; Mchale ym. 2012).

Morgan ym. (2012) tutkivat alle kouluikäisiä poikia, joiden temperamenttia hallitsi negatiivinen emotionaalisuus, jossa keskeisiä piirteitä ovat muun muassa ahdistuneisuus ja turhautuneisuus. Negatiivisen emotionaalisuuden omaavilla pojilla oli suurempi alttius riitaisasta sisarussuhteesta johtuviin tunne-elämän häiriöihin, kuin pojilla, joilla tämä piirre ei ollut niin hallitseva (Morgan ym. 2012). Morgan ym. (2012) havaitsivat, että vaikea temperamentti ja riitaisa sisarussuhde pahensivat lapsen ongelmakäyttäytymistä ja olivat yhteydessä huonompiin sosiaalisiin taitoihin. Myös Pike ja Oliver (2017) toteavat, että lapsen yksilöllisellä käytöksellä on vaikutusta sisarussuhteen laatuun. Meunier ym. (2011) toteavat, että vaikean persoonallisuuden omaavilla lapsilla esiintyy enemmän käytöshäiriöitä kuin verrokeilla ja he myös luultavasti kokevat enemmän vanhempien erilaista kohtelua. Tutkittaessa ujouden

vaikutusta sisarussuhteeseen sen ei havaittu olevan yhteydessä sisarussuhteen laatuun (Graham & Coplan 2012). Morgan ym. (2012) sekä Grahamin ja Coplanin (2012) temperamenttia koskevissa tutkimuksissa kuitenkin havaittiin, että vaikea temperamenttiseksi määritellyt lapset hyötyivät hyvästä ja läheisestä sisarussuhteesta, jolloin lapsilla oli vähemmän muun muassa käytös- ja tunne-elämänhäiriöitä.

2.5 Sisarussuhteen rakenteellisten tekijöiden yhteys sisarussuhteeseen

Useissa tutkimuksissa ei ole kontrolloitu sisaruksen taustan vaikutusta eli sitä, miten sisaruksen biologinen tai sosiaalinen tausta on yhteydessä lapsen hyvinvointiin tai sisarussuhteen laatuun. Sisaruksen biologista tai sosiaalista taustaa ei ole yleensä eritelty tutkimusten taustatekijöiden kartoituksessa tai on vain mainittu, että tutkimukseen osallistui taustaltaan erilaisia sisaruspareja.

Muutamassa tutkimuksessa sisaruksen taustan vaikutusta on erikseen tarkasteltu ja tällöin on havaittu, että niillä lapsilla, joilla oli suurempi biologinen yhteys sisaruksensa kanssa, oli vähemmän käytös- ja tunne-elämän ongelmia (Bascoe ym. 2012). Myös Yucel ja Vogt Yuan (2015) tarkastelivat tutkimuksessaan sisarusparien taustan vaikutusta lapsen ja nuoren sosioemotionaaliseen kehitykseen ja koulutustavoitteisiin. Tutkimuksessa havaittiin, että niillä lapsilla, joilla oli ei-biologinen sisarus, oli huonompi sosioemotionaalinen kehitys ja alhaisemmat koulutustavoitteet kuin täysin biologisen sisaruksen omaavilla (Yucel & Vogt Yuan 2015). Kummassakaan tutkimuksessa ei kuitenkaan huomioitu perhesuhteisiin, kuten vanhempiin, liittyviä tekijöitä, joten pelkän sisaruksen taustan yhteyttä ei voi yksiselitteisesti todeta.

2.5.1 Sisarusten lukumäärä

Sisarusten lukumäärä on tekijä, joka on yhdistetty sisarussuhteen laatuun (Mchale ym. 2012; Kumar ym. 2015). Suuren sisarusparven on katsottu kuluttavan vanhempien voimavaroja, jolloin yksittäiseen lapseen panostaminen jäisi vähemmälle (Vogt Yuan 2009; Mchale ym. 2012). Tämän on usein oletettu vaikuttavan heikentävästi juuri lasten koulutukseen liittyviin

tekijöihin (Vogt Yuan 2009; Mchale ym. 2012). Tutkimuksessa sisarusparven koon ei todettu kuitenkaan vaikuttavan lasten ja nuorten koulutustavoitteisiin (Yucel & Vogt Yuan 2015). Samassa tutkimuksessa ei myöskään havaittu yhteyttä sisarusten lukumäärällä ja lapsen sosioemotionaalisen kehityksen välillä.

Yhdysvalloissa ja Japanissa tehdyissä tutkimuksissa sisarusten lukumäärällä ei ollut merkittävää yhteyttä lasten mielenterveyteen ja hyvinvointiin (Vogt Yuan 2009; Liu ym. 2015). Liu ym. (2015) tutkimuksessa selvisi, että lapset, joilla ylipäätään on sisaruksia, raportoivat parempaa mielenterveyttä kuin ne, jotka olivat ainoita lapsia. Kuitenkin myös sisarussuhteen laatu huomioitaessa havaittiin Vogt Yuanin (2009) tutkimuksessa, että sisarusten lukumäärän kasvaessa myös masennusoireilu lisääntyi, vaikka lapsi tuntisi rakkautta sisarustaan kohtaan. Tätä yhteyttä voidaan selittää sillä, että hyvän suhteen ylläpitäminen useamman sisaruksen kanssa on haastavampaa, kuin vain yhden sisaruksen kanssa (Vogt Yuan 2009).

2.5.2 Sisarusten välinen ikäero ja syntymäjärjestys

Sisarusten syntymäjärjestys ja ikäero voivat muodostaa sisarussuhteisiin hierarkkisia rakenteita (Feinberg ym. 2012). Buhrmester ja Furman (1990) havaitsivat tutkimuksessaan, että riitoja syntyi enemmän pienemmän ikäeron omaavien sisarusten välille. Buist ym. (2013) toteavat meta-analyysissään pienen ikäeron lisäävän sisarussuhteiden konflikteja, ahdistusta ja masennusta, mitä on selitetty sisarusten samanlaisuudella, joka tuottaisi kaikin puolin intensiivisemmän sisarussuhteen. Suuremman ikäeron sisarussuhteissa vanhempi sisarus taas voidaan nähdä enemmän esikuvana ja hoivaajana (Feinberg ym. 2012). Samanlaisuus voi kuitenkin myös luoda lämpimiä sisarussuhteita eikä siihen vaikuta välttämättä ikäero (Gamble ym. 2010). Sisarusten kokemukset sisarussuhteesta kuitenkin vaihtelevat sen mukaan, onko tutkittava pikku- vai isosisarus. Buhrmesterin ja Furmanin (1990) tutkimuksessa eroja löytyi muun muassa hoivaamisessa, prososiaalisessa käytöksessä ja yhteisessä tekemisessä sen mukaan oliko tutkittava pikku- vai isosisarus ja kuinka suuri ikäero heillä oli. Pike ja Oliver (2017) tutkivat yli 2000 4–7-vuotiasta lasta ja heidän vanhempaa isosisarustaan ja havaitsivat, että varsinkin vanhemman lapsen prososiaalinen käytös ennusti parempaa sisarussuhteen laatua ja myös pienemmän sisaren prososiaalista käytöstä.

Syntymäjärjestyksen vaikutuksia sisarussuhteeseen voidaan hahmottaa esimerkiksi valtasuhteiden kautta. Jenkins Tucker ja Uppdegraff (2010) tutkivat esikoisen ja seuraavan lapsen (12–14-vuotiaat) valtasuhteita ja löysivät kolme erilaista valtasuhdetyyppiä; dominantti esikoinen, dominantti toinen lapsi ja tasavertainen. Esikoisen vallan todettiin suurenevan ikäeron kasvaessa. Tutkijat totesivat myös, että sisarusten välisiä valtasuhteita ja niiden vaikutuksia sisarussuhteiden laatuun ja sitä kautta lasten ja nuorten hyvinvointiin, on tutkittu suhteellisen vähän. Valtasuhdetyytit eivät olleet yhteydessä sisarusten väliseen läheisyyteen tai yhdessä vietettyyn aikaan, mutta sisarusten välinen konfliktisuus oli yhteydessä eri valtasuhdetyyppihin ja erityisesti ryhmään, jossa esikoinen ei ollut dominantti (Jenkins Tucker & Updegraff 2010). Huomattavaa lasten ja nuorten hyvinvoinnille oli, että tutkimuksessa todettiin masennusoireilun korostuvan ryhmässä, jossa toinen lapsi oli dominantti. Tämä saattaa perustua siihen, että perinteisessä asetelmassa esikoinen on dominantti, jolloin seuraavan lapsen epätyypillinen asema, voi aiheuttaa ahdistusta (Jenkins Tucker & Updegraff 2010).

2.5.3 Sisarusten sukupuoli

Useissa katsauksissa todetaan sukupuolen olevan yhteydessä siihen, millainen lasten sisarussuhde on (Feinberg ym. 2012; Mchale ym. 2012; Buist ym. 2013; Kumar ym. 2015). Samaa sukupuolta olevien lasten sisarussuhteen on raportoitu olevan laadultaan parempi kuin eri sukupuolta olevien sisarusten ja sukupuolen sisarussuhteessa on myös katsottu olevan yhteydessä psykososiaaliseen oireiluun eri tavoin. Siskosten sisarussuhteet nähdään yleensä läheisempinä ja vähemmän riitaisina kuin veljesten sisarussuhteet (Mchale ym. 2012; Buist & Vermande 2014). Tämä voi osaltaan selittää sitä, miksi Vogt Yuanin (2009) tutkimuksessa siskojen sisarussuhteiden laadulla on suurempi vaikutus mielenterveyteen kuin muissa sukupuolikokoonpanoissa. Sisarussuhteen laadun kautta sukupuolella on yhteys lasten ja nuorten hyvinvointiin (Vogt Yuan 2009; Buist & Vermande 2014). Myös Liu ym. (2015) tutkimuksessa havaittiin, että sisarusten sukupuolella on merkitystä lasten mielenterveyteen. Sisar-veli muodostelmassa tytöillä ja myös pojilla, joilla oli pikkusisko, oli parempi mielenterveys verrattuna muihin sukupuolikokoonpanoihin (Liu ym. 2015).

Näyttö sukupuolen osalta on kuitenkin osin ristiriitaista. Vogt Yuan (2009) ja Hakvoort ym. (2010) tutkimuksissa sukupuolella ei havaittu olevan merkitystä, kun tutkittiin sisarussuhteiden vaikutusta nuoren psykologiseen oireiluun. Yucelin ja Vogt Yuanin (2015) tutkimuksessa ei myöskään havaittu yhteyttä sukupuolen ja koulutustavoitteiden tai sosioemotionaalisen kehityksen välillä. Toisaalta aina sisarussuhteita tutkivissa tutkimuksissa ei ole otettu mukaan sukupuolen vaikutusta, mikä voi osaltaan luoda ristiriitaa tulosten kesken (Buist ym. 2011). Sisarusten sukupuolilla on havaittu olevan jonkin verran eroa siihen, minkä tyyppistä oireilua nuoret kokevat riitaisasta sisarussuhteesta johtuen (Buist ym. 2013; Kumador ym. 2018). Sukupuolella on siis yhteys siihen, millä tavoin lapsi reagoi negatiiviseen sisarussuhteeseen. Yleensä internalisoivat tunne-elämän ongelmat liitetään tyttöihin ja eksternalisoivat ulospäin suuntautuvat käytösongelmat poikiin (Buist ym. 2013; Mota ym. 2017; Kumador ym. 2018).

2.6 Lämminhenkiset ja vihamieliset sisarussuhteet

Sisarussuhteen laatuun suoraan ja välillisesti vaikuttavia tekijöitä sekä sisarussuhteen laadun vaikutusta lapsen ja nuoren hyvinvointiin, on tutkittu yhä enemmän, mutta tulokset ovat osittain ristiriitaisia (Buist ym. 2013). Koska sisarussuhteeseen vaikuttavat mekanismit ovat monimutkaisia ja erilaisia välittäviä tekijöitä on useita, on ristiriita tutkimustuloksissa ymmärrettävä. Sisarussuhteen rakenteelliset tekijät, kuten sisarusten lukumäärä, sisarusten välinen ikäero ja sukupuolikokoonpano ovat yhteydessä sisarussuhteen laatuun ja siten lasten ja nuorten hyvinvointiin (Vogt Yuan 2009). Suurempi vaikutus yksilön hyvinvoinnille on kuitenkin sisarusten välisellä dynamiikalla ja vuorovaikutuksella (Feinberg ym. 2012)

Sisarusten lisääntynyt yhteinen aika on yhdistetty lasten parempaan koettuun mielenterveyteen ja vähäisempään masennusoireiluun (Vogt Yuan 2009). Tutkittaessa 10–13-vuotiaiden sisarusten vuorovaikutusta ne lapset, joilla oli päivittäin positiivista kanssakäymistä sisarustensa kanssa, arvioivat suhteensa sisaruksiin lämpimämmäksi kuin vähäisempää vuorovaikutusta raportoineet, ja se näkyi muun muassa prososiaalisena käytöksenä ja sisarusten molemminpuolisena ihailuna (Howe ym. 2011). Myös Harper ym. (2016) tutkimuksessa havaittiin sisarusten välisen kiintymyksen olevan yhteydessä prososiaaliseen käytökseen ja sisarusten väliseen empatiaan. Hakvoort ym. (2010) tutkimuksessa 8–12-vuotiaiden sisarusten

välinen kiintymys taas oli yhteydessä lasten itsetuntoon. Sisarusuhteilla on yhteys myös lapsen myöhempiin romanttisiin suhteisiin, sillä Doughty ym. (2015) havaitsivat lämpimän ja läheisen sisarusuhteen vaikuttavan pitkään nuoren positiivisiin kokemuksiin muodostaa läheisiä romanttisia suhteita. Sisarusten yhteisen ajan myönteisistä vaikutuksista kertoo myös se, että eräässä tutkimuksessa todettiin yhdessä pelattujen videopelien olevan yhteydessä suurempaan kiintymykseen sisarusuhteessa, kun taas yksin pelaamisen havaittiin vähentävän kiintymystä sisarusten välillä (Coyne ym. 2016).

Useissa tutkimuksissa on todettu riittävän sisarusuhteen lisäävän lapsen ja nuoren psyykkistä pahoinvointia ja ongelmakäyttäytymistä, kuten rikollista toimintaa, tunteiden ja empatian kehittymättömyyttä sekä masennus- ja ahdistusoireilua, kun taas positiivisen ja lämpimän sisarusuhteen on havaittu toimivan päinvastoin ja mahdollisesti suojelevan ongelmien kehittymiseltä (Padilla-Walker ym. 2010; Bascoe ym. 2012; Buist ym. 2013; Kumar ym. 2015; Harper ym. 2016). Positiivisen sisarusuhteen kautta lapsilla ja nuorilla on myös parempi itseluottamus ja sosiaalinen kompetenssi, kun taas negatiivisessa suhteessa sosiaalisten taitojen oppiminen voi jäädä vähemmälle ja aiheuttaa myöhemmin tunne-elämän epävakauteen liittyviä ongelmia (Buist ym. 2013). Mota ym. (2017) tutkivat sisarusuhteen laadun suojelevaa vaikutusta laitoksessa ja kotona asuvilla nuorilla. He havaitsivat, että kotona asuvat pojat varsinkin hyötyvät positiivisen tukevan, läheisen ja prososiaalisen sisarusuhteen vaikutuksista psyykkisten ongelmien ehkäisyssä. Laitoksissa asuvat nuoret taas hyötyvät hyvästä sisarusuhteesta sukupuolesta riippumatta (Mota ym. 2017).

Senguttuvan ym. (2014) havaitsivat että lämminhenkisissä sisarusuhteissa nuorilla oli yleisesti ottaen parempi fyysinen terveys kuin riittävissä suhteissa. Tutkimuksessaan he tutkivat sisarusuhteen laadun yhteyttä nuorten terveysasenteisiin, ylipainoon ja liikkumiseen. Lämminhenkinen sisarusuhde oli tutkimuksessa positiivisesti yhteydessä terveysasenteisiin ja liikkumiseen mutta ei ylipainoon. Konfliktisuuden sisarusuhteissa taas huomattiin olevan yhteydessä ylipainoon varsinkin sisarusuhteissa, joissa ainakin toinen sisarus oli poika (Senguttuvan ym. 2014). Sisarusuhteen vaikutuksia voidaan selittää sillä, että suhteen psykologiset ja sosiaaliset tekijät vaikuttavat terveyteen, kuten hyvä itsetunto, joka taas Senguttuvan ym. (2014) tutkimuksessa oli yhteydessä aktiivisuuteen ja liikkumiseen. Eräässä

toisessa tutkimuksessa taas raportoitiin sisarussuhteen lämminhenkisyyden vähentävän nuoren seksuaalista riskikäyttäytymistä (McHale ym. 2009).

Greer ym. (2015) tutkivat sisarussuhteen vaikutusta omasta vartalosta puhumiseen ja oman vartalon arvostukseen 13–16-vuotiaiden lasten keskuudessa ja he toteavat, että läheisessä ja hyvässä sisarussuhteessa keskustellaan ja uskoudutaan helpommin asioista kuin negatiivisessa sisarussuhteessa. Samansuuntaisiin tuloksiin uskoutumisesta läheisessä sisarussuhteessa päädyttiin myös tarkastellessa 9–11-vuotiaiden henkilökohtaisista asioista kertomista sisaruksilleen ja vertaisille (Martinez & Howe 2013). Martinez ja Howe (2013) toteavat että sisarukselle puhuminen oli yhteydessä lämpimään sisarussuhteeseen, jossa kuitenkin oli myös konfliktisuutta ja kokemusta kilpailusta sisarusten välillä. Tätä voi selittää sisarusten yhdessä viettämä aika, jonka vuoksi suhde olisi intensiivisempi (Martinez & Howe 2013).

Sisarussuhteella on yhteys myös nuoren vertaissuhteisiin (Greer ym. 2014; Yucel & Downey 2015; Smorti & Ponti 2018). Hyvän sisarussuhteen voidaan katsoa tukevan hyviä vertaissuhteita ja riitaisten sisarussuhteiden aiheuttavan konflikteja myös vertaissuhteissa (Yucel & Downey 2015; Smorti & Ponti 2018). Greer ym. (2014) tutkivat vertaisryhmien ja sisarusten erilaisuutta ja havaitsivat, että koetuilla eroilla on yhteys sisarussuhteen lämpöön ja konflikteihin. Pikkusisarukset kokivat erilaisuuden negatiiviseksi tekijäksi, kun taas isossisarusten suhde sisarusten kanssa hyötyi erilaisesta vertaisryhmästä (Greer ym. 2014).

Sisarussuhteen vaikutuksia koulutukseen on tutkittu jonkin verran. Yucel ja Vogt Yuan (2015) eivät havainneet yhteyttä sisarussuhteen laadun ja koulutushalukkuuden välillä. Sun ym. (2019) tutkimuksessa 9–12-vuotiailla lapsilla havaittiin sisarussuhteen lämmön olevan yhteydessä sisarusten kesken samanlaiseen koulumenestykseen. Muita yhteyksiä oli isän lastensa kanssa viettämällä ajalla ja lapsen kokemuksella vanhempien erilaisesta kohtelusta sisarusten kesken (Sun ym. 2019). Latinotaustaisia nuoria tutkittaessa todettiin yhteys positiivisen sisarussuhteen ja koulunkäyntiin liittyvän tuen, kuten kotitehtävissä auttamisen välillä (Alfaro & Umaña-Taylor 2010). Soli ym. (2009) toteavat, että kouluun liittyviin tekijöihin vaikutti heidän tutkimuksessaan, jossa tarkasteltiin afroamerikkalaisia perheitä, sisarussuhdetta enemmän vanhempien koulutus ja siviilisääty.

2.6.1 Ristiriidat sisarussuhteissa

Sisarussuhteissa esiintyy paljon yhteenottoja ja ne voivat olla fyysistä tai henkistä väkivaltaa (Jenkins Tucker ym. 2015; Mathis & Mueller 2015; Coyle ym. 2017; Gallagher ym. 2018). Retrospektiivisessä tutkimuksessa 95 prosenttia tutkittavista raportoiti olleensa sisarussuhteissa kiusaamisen uhri tai kiusaaja 10–14-ikävuoden välillä (Mathis & Mueller 2015). Jenkins Tucker ym. (2015) tutkimuksessa jopa 74 prosenttia keskimäärin 16-vuotiaista nuorista kertoi käyttävänsä väkivaltaa sisarussuhteissa, kuten lyömistä, satuttamista tai sillä uhkailua. Mathisisin ja Muellerin (2015) tutkimuksessa jo aikuiset tutkittavat raportoivat muun muassa huutamisen ja loukkaamisen olleen fyysisiä yhteenottoja yleisempiä nuoruuden sisarussuhteissa.

Yhteenotot voivat olla myös erilaista kiusaamista päivittäisissä asioissa, kuten toisen henkilökohtaiseen tilaan tunkeutumista, ilkeilyä tai epäreilua käytöstä (Campione-Barr & Smetana 2010). Campione-Barr ja Smetana (2010) toteavat 10–15-vuotiailla lapsilla tämän tyyppisen toiminnan olevan muita kiusaamisen muotoja yleisempää ja intensiivisempää. Jenkins Tucker ym. (2013) tutkimuksessa havaittiin, että varsinkin 12–15-vuotiaiden nuorten sisarussuhteissa myös esiintyy enemmän ympäristön ärsykkeistä, kuten provokaatiosta tai uhasta esiintyvää kiusaamista, kuin suunnitelmallista, ilman ärsytystä tapahtuvaa kiusaamista. Tutkimuksessa kiusaamisen todettiin vähenevän tutkittavien lasten ja nuorten iän karttuessa (Jenkins Tucker ym. 2013). Myös Notkon ja Sevónin (2018) aineistossa konfliktien teemat noudattelivat yllä mainittuja ja he toteavat, että esimerkiksi fyysisissä yhteenotoissa voi olla vaikea erottaa todellista vihamielistä fyysistä yhteenottoa leikkimielisestä kamppailusta.

Kiusaamisen saatetaan ajatella kuuluvan normaalina lapsuuden sisarussuhteisiin, vaikka sen haitalliset vaikutukset on yleisesti tiedostettu (Coyle ym. 2017). Coyle ym. (2017) toteavat tutkimuksessaan, että sisarussuhteissa tapahtuva kiusaaminen on vaikutuksiltaan yhtä tuhoisaa kuin vertaissuhteissa kiusaamisen kohteeksi joutuminen. Menesini ym. (2010) italialaisessa tutkimuksessa todetaan, että varsinkin sisarussuhteissa, joissa on isovelji, on suurempi alttius joutua kiusaamisen uhriksi. Ylipäättään isosisaruksen kiusaamisen uhrina on mahdollista saada vaikutteita vihamielisestä käytöksestä, jota on helppo ruveta toteuttamaan myös itse (Menesini

ym. 2010). Kiusattuna olemisen on todettu olevan yhteydessä internalisoiviin ongelmiin kuten ahdistukseen ja masennukseen (Coyle ym. 2017). Myös Mathisin ja Muellerin (2015) tutkimuksessa havaittiin yhteys sisarussuhteessa esiintyvän väkivallan määrän ja aikuisena koettujen tunne-elämän ongelmien välillä. Sisarussuhteen laatuun heikentävästi on todettu Campione-Barrin ja Smetanan (2010) tutkimuksessa vaikuttavan varsinkin sellaisen kiusaamisen, jossa tunkeudutaan henkilökohtaiseen tilaan, kuten toisen huoneeseen luvatta meneminen tai luvatta toisen tavaroiden lainaaminen. Kuitenkaan Mathis ja Mueller (2015) eivät havainneet yhteyttä sisarussuhteen laadun ja aikuisiän psyykkisten ongelmien välillä.

Sisarussuhteissakin esiintyvän relationaalisen kiusaamisen eli sosiaalisen eristämisen kohteena oleminen on liitetty myös riskikäyttäytymiseen, kuten päihteiden käyttöön (Gallagher ym. 2018). Myös muissa tutkimuksissa sisarussuhteissa esiintyvän vihamielisyyden ja antisosiaalisen käytöksen on havaittu altistavan muun muassa huumeiden käytölle (Feinberg ym. 2012; Neiderhiser ym. 2013). Kiusaajien taas on havaittu raportoivan huonompaa fyysistä terveyttä kahden vuoden seurannassa (Jenkins Tucker ym. 2015). Sisarusten ja vertaisten tarjoamalla tuella on todettu olevan yhteys kiusaamisen vaikutuksiin osin sukupuolesta riippuen, siten että tytöt hyötyivät poikia enemmän vertaisten antamasta tuesta ollessaan kiusattuina sisarussuhteessa (Coyle ym. 2017). Coyle ym. (2017) toteavat, että lapselle ja nuorelle haitallisinta on, jos kiusaamista esiintyy vertaissuhteiden lisäksi myös sisarussuhteissa.

2.6.2 Sisarussuhteen tyypit

Sisarussuhteiden laatu ei ole täysin yksiselitteinen, koska useimmissa sisarussuhteissa esiintyy niin konfliktisuutta kuin lämminhenkisyyttä ja niiden suhde vaihtelee (Brody 1998; Buist ym. 2013; Gamble & Yu 2014; Notko & Sevón 2018). Kyse on siis enemmänkin tasapainosta positiivisen ja negatiivisen sisarussuhteen välillä, jolloin myös riidat sisarussuhteessa voivat olla tunteiden oppimisalustana ja kehittää lasten ja nuorten sosiaalisia taitoja (Brody 1998). Sisarussuhteet muuttuvat sisarusten kasvaessa ja kehittyessä, muun muassa sosiaalisilta taidoiltaan, ja usein, mitä vanhempia sisarukset ovat, sitä tasa-arvoisemmaksi ja vähemmän intensiivisemmäksi suhde kehittyy (Buhrmester & Furman 1990). Buhrmester ja Furman

(1990) tosin havaitsivat, että tällöin myös sisarusten yhdessä viettämä aikaa vähenee, kun nuoret suuntautuvat vertaissuhteisiin ja irtautuvat lapsuuden perheestään

Gamble ja Yu (2014) tutkivat alle kouluikäisiä sisaruksia ja löysivät heidän joukostaan kolme erilaista sisarussuhdetta kuvaavaa tyyppiä; intensiivinen, lämminhenkinen ja keskiverto. Intensiivisessä suhteessa oli paljon konfliktisuutta, mutta myös paljon lämminhenkisyyttä, kun taas lämminhenkisessä suhteessa oli vain vähän konfliktisuutta ja enemmän lämminhenkisyyttä. Kolmannessa ryhmässä oli sekä konfliktisuutta että lämminhenkisyyttä keskimukaisesti. Vastaavasti toisessa hollantilaisessa tutkimuksessa kouluikäisten lasten sisarussuhteista löytyivät myös samat lämminhenkinen ja intensiivinen suhde, mutta kolmas sisarussuhdetta kuvaava tyyppi oli konfliktinen suhde, jossa oli vain vähän lämminhenkisyyttä (Buist & Vermande 2014). Molemmista tutkimuksista intensiivinen ryhmä oli suurin ja siihen kuului noin 40 % sisarussuhteista. Buistin ja Vermanden (2014) tutkimuksessa koululaisten sisarusten keskuudesta saattoi tyyppitellä myös neljännen sisarussuhdetta kuvaavan tyyppin, jossa oli vähän konfliktisuutta ja vähän lämminhenkisyyttä. Vain pienempien lasten eri sisarussuhdetta kuvaavia tyyppisiä seurattiin puolen vuoden ajan ja havaittiin, että ne eivät olleet pysyviä (Gamble & Yu 2014). Tähän saattoi vaikuttaa lasten ikäkausi, jossa heidän elinpiirinsä laajeni ja he muodostivat myös kodin ulkopuolisia vertaissuhteita, jolloin yhteinen aika ja vuorovaikutus sisaruksen kanssa siitä johtuen muuttuivat.

Buist ym. (2013) meta-analyysin mukaan vähäisempään psyykkiseen oireiluun ovat yhteydessä sisarussuhteet, joissa koetaan enemmän lämminhenkisyyttä kuin konfliktisuutta. Myös sisarussuhteiden tyyppisiä tutkittaessa todettiin, että konfliktisessa sekä intensiivisessä sisarussuhteessa ilmeni enemmän ongelmia, kuten ahdistusta ja masennusoireilua, kuin lämminhenkisessä suhteessa (Buist & Vermande 2014) ja lämminhenkisessä sisarussuhteessa lasten sosiaalinen kompetenssi oli parempi (Gamble & Yu 2014). Kouluikäisillä intensiivisessä sisarussuhteessa koettu lämminhenkisyyks ei kuitenkaan suojannut suhteen sisältämän konfliktisuuden negatiivisilta psyykkisiltä vaikutuksilta (Buist & Vermande 2014). Brody (1998) taas viittaa katsauksessaan Hetheringtonin vuonna 1988 julkaistuun tutkimukseen, jossa lapsilla intensiivisessä sisarussuhteessa oli vähemmän eksternalisoivia ongelmia ja paremmat vertaissuhteet kuin lapsilla, joilla oli konfliktinen sisarussuhde. Erot saattavat johtua

sisarussuhteiden tyypittelystä sekä eksternalisoivan ja internalisoivan ongelmien erilaisista ilmenemismuodoista.

Bascoe ym. (2012) keskittyivät selvittämään perinteisten lämminhenkisten ja konfliktisten sisarussuhdetyyppien lisäksi myös emotionaalisesti ripustautuneiden ja etäännyneiden sisarussuhteiden vaikutuksia lapsen ja nuoren psykologisiin ongelmiin. He toteavat, että emotionaalisesti ripustautuneissa sisarussuhteissa sisarusten välinen läheisyys on ikään kuin mennyt liian pitkälle, jolloin se rajoittaa muun muassa itsemääräämisoikeutta ja on yhteydessä useisiin ongelmiin kuten ahdistukseen ja masennusoireiluun. Tutkimuksessa havaittiin, että kahdeksassa prosentissa tutkituista sisaruspareista esiintyi emotionaalisesti ripustautunutta sisarussuhdetyyppiä. Emotionaalisesti etäännyneitä suhteita oli viidesosa tutkituista sisarussuhteista ja niillä oli yhteys lapsen ja nuoren ongelmakäyttäytymiseen (Bascoe ym. 2012).

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYS

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoitus on tutkia 11–13-vuotiaiden lasten kokemuksia sisarussuhteistaan. Tarkoitus on löytää lasten sisarussuhteita määrittäviä ja niiden laatuun vaikuttavia tekijöitä. Tärkeää on tuoda lasten oma näkemys esille. Tutkimusaineistoa lähestyttiin seuraavan tutkimuskysymyksen kautta:

- Millaisista tekijöistä lasten sisarussuhteet rakentuvat?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto on kerätty osana Suomen Akatemian rahoittamaa ja Jyväskylän yliopiston perhetutkimuskeskuksen toteuttamaa EMSE -tutkimusprojektia (Children's emotional security in multiple family relations, Lasten emotionaalinen turvallisuus moninaisissa perhesuhteissa) vuosina 2010–2013. Monitieteisen EMSE -tutkimusprojektin tavoitteena oli kuvata nykyajan erilaisissa perhesuhteissa elävien lasten hyvinvointia ja kehittää samalla erilaisia tutkimusmenetelmiä sekä lisätä tietoutta muun muassa lasten perhesuhteista (EMSE). EMSE -tutkimusprojektissa aineistoa kerättiin monin tavoin ja tutkimuksen eri vaiheissa. Kännykkäpäiväkirja -aineisto kerättiin 61 lapselta, joista 35 tämän jälkeen haastateltiin (Pirskanen ym. 2015). Haastateltavat lapset valittiin pääosin kahdesta alakoulusta, joihin EMSE -projektin tutkijoilla oli jo entuudestaan yhteys ja ne olivat järkevällä etäisyydellä haastatteluja ajatellen (Pirskanen ym. 2015). Haastattelun teemoina olivat lapsen perhe ja perhesuhteet, arki ja rutiinit, lastenkasvatus, lasten toimijuus ja osallisuus, perheen tunnelma ja tunnesuhteet sekä tulevaisuus. Haastateltavat myös täyttivät verkostokartan ja aikajanan. Verkostokartan avulla kartoitettiin lasten perhesuhteita ja niiden läheisyyttä merkitsemällä läheisimmät perheeseen kuuluviksi koetut henkilöt lähimmäs itseä ja etäisimmät kauimmas itsestä (Pirskanen ym. 2015). Aikajanelle lapset taas merkitsivät mielestään tähän astisen elämänsä iloisia ja kielteisiä tapahtumia.

Tutkimusprojektissa kerätystä teemahaastatteluaineistosta tähän pro gradu -tutkielmaan valikoitui kahdentoista 11–13-vuotiaan lapsen haastattelut. Aineisto valittiin sen perusteella, että lapsilla oli sisarusia ja haastatteluissa oli käsitelty lasten sisarussuhteita. Näin EMSE -tutkimusprojektin laajemmasta aineistosta saatiin edustava otos tämän pro gradu -tutkielman tutkimusasetelmaan. Saatu aineisto oli valmiiksi litteroitu ja lasten nimet oli häivytetty numerokoodien avulla.

Haastateltavien (N=12) joukossa oli yksi poika ja loput olivat tyttöjä. Iältään haastateltavat lapset olivat pääsääntöisesti 11–12-vuotiaita ja joukossa oli vain yksi 13-vuotias. Lasten

perhetaustat ja asumisjärjestelyt olivat moninaisia. Osa lapsista oli kokenut vanhempien eron, toisen vanhemman kuoleman tai vanhemman väkivaltaisen uuden kumppanin. Lisäksi osa lapsista asui uusperheessä tai vain toisen vanhemman luona. Tässä tutkimuksessa haastateltavien sisaruksiksi laskettiin ne henkilöt, jotka lapset olivat sijoittaneet verkostokartalla ”oma perhe” osioon ja jotka he olivat nimenneet sisaruksiksi. Sillä, oliko sisarus biologinen, puoli- tai uussisarus ei ollut merkitystä. Vaikka kaikkien sisarusten ikä ei selvinnyt haastatteluissa, oli sisarusten ikäjakauma laaja. Osa sisaruksista oli jo aikuisia eivätkä he enää asuneet haastateltavan kanssa samassa kodissa. Välttämättä myöskään haastateltavan ikää lähinnä olevat sisarukset eivät asuneet pääsääntöisesti samassa kodissa. Haastateltavien tausta ja sisarussuhteet on kuvattu kootusti taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Haastateltavien taustatiedot ja sisarussuhteet.

Haastateltava	Ikä	Sukupuoli	Asema sisarusparvessa	Sisarukset/ikä/asuminen
Lapsi 6	12	Tyttö	Vanhin	<ul style="list-style-type: none"> • Pikkusisko (8v.), ei asu samassa kodissa • Pikkusisko (9v.) • Pikkusisko (2v.)
Lapsi 7	13	Tyttö	Keskimmäinen	<ul style="list-style-type: none"> • Isoveli (16v.) • Pikkusisko (3v.)
Lapsi 11	11	Tyttö	Vanhin	<ul style="list-style-type: none"> • Pikkusisko (7v.)
Lapsi 14	12	Tyttö	Nuorin	<ul style="list-style-type: none"> • Isoveli (19v.)
Lapsi 15	12	Tyttö	Vanhin	<ul style="list-style-type: none"> • Pikkusisko (10v.) • Pikkusisko (7v.) • Pikkusisko (2v.)
Lapsi 21	12	Tyttö	Nuorin	<ul style="list-style-type: none"> • Isosisko (22v.) ei asu kotona • Isosisko (19v.) ei asu samassa kodissa
Lapsi 22	12	Tyttö	Nuorin	<ul style="list-style-type: none"> • Isosisko (15v.) • Isoveli (14v.)
Lapsi 27	11	Tyttö	Nuorin	<ul style="list-style-type: none"> • Isosisko (12v.)
Lapsi 30	11	Tyttö	Nuorin	<ul style="list-style-type: none"> • Isosisko (15v.)
Lapsi 32	11	Tyttö	Keskimmäinen	<ul style="list-style-type: none"> • Isoveli (22v.) ei asu kotona • Pikkuveli (9v.)
Lapsi 35	12	Poika	Nuorin	<ul style="list-style-type: none"> • Isosisko (15v.)
Lapsi 36	12	Tyttö	Nuorin	<ul style="list-style-type: none"> • Isosisko (26v.), ei asu kotona • Isosisko (ikä ei tiedossa), ei asu kotona • Veli (ikä ei tiedossa), ei asu samassa kodissa • Veli (ikä ei tiedossa), ei asu samassa kodissa

Haastateltavat lapset olivat alakouluikäisiä ja heidän elämän vaiheensa määritellään yleensä keskilapsuudeksi. Tässä ikävaiheessa lasten elinpiiri ja sosiaaliset kontaktit laajenevat kodin ulkopuolelle, millä on suuri merkitys lasten sosioemotionaaliseen kehitykseen (Nurmi ym. 2014). Ikäryhmän lapset osaavat yleensä jo itsenäisesti tunnistaa, ymmärtää ja hallita tunteita, vaikka tunteiden säätelyyn voi tarvita vielä apua (Nurmi ym. 2014). Lasten on myös mahdollista osata asettua toisen asemaan ja ymmärtää toisten tunteita. Nurmi ym. (2014) toteavat, että lapsen hyvinvoinnin kannalta keskilapsuudessa on olennaista muodostaa positiivinen kuva itsestä ja omista kyvyistä. Minäkäsityksen muotoutumiseen vaikuttavat keskeisesti sosiaaliset suhteet sekä kotona että kodin ulkopuolella (Nurmi ym. 2014).

4.2 Aineiston analyysi

Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä, jossa noudatettiin Tuomen ja Sarajärven (2018) esittelemiä sisällönanalyysin periaatteita. Sisällönanalyysin aineistona voi olla nimenomaan haastatteluaineisto, josta etsitään sitä uudelleen jäsentämällä inhimillisiä merkityksiä, kuten Tuomi ja Sarajärvi toteavat (2018, 91). Tavoitteena on selkeän sanallisen kuvauksen saaminen tutkittavasta ilmiöstä, jotta johtopäätöksiä voidaan tehdä luotettavasti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88, 91). Kyseinen analyysi sopii tämän pro gradun -tutkielman tutkimusaineistoon, koska tarkoitus on tutkimusaineiston systemaattisen läpikäynnin kautta jäsentää ja tiivistää tutkittavaa ilmiötä eli lasten kokemuksia sisarussuhteistaan ja löytää tekijöitä, joista sisarussuhteet lasten kuvauksissa rakentuvat. (Tuomi & Sarajärvi 87, 91).

Analyysivaiheen alussa haastatteluihin perehdyttiin huolellisesti lukemalla ne useaan kertaan läpi. Tutkimusaineisto oli valmiiksi litteroitu, joten seuraavaksi valittiin analyysiyksikkö pohtimalla tutkimusaineiston laatua ja tutkimuskysymystä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 91). Analyysiyksiköksi valikoituivat ajatuskokonaisuudet, joissa haastateltava kuvasi suhdettaan sisarukseensa tai sisaruksiinsa. Suhteen kuvaamisen määriteltiin voivan olla monenlaista. Haastatteluissa oli valmiiksi lapsikohtainen numero ja analyysiyksiköt numeroitiin juoksevasti tämän numeron perään siten, että lapsi 15 ja analyysiyksikkö 5 muodostivat numeroyhdistelmän 15.5. Useat lasten vastaukset olivat lyhyitä tai haastattelija oli ikään kuin vahvistanut lapsen vastausta, joten analyysiyksikkö itsessään saattoi olla vain yksi sana, lause

tai virke tai vain ajatus haastattelukysymyksen ja vastauksen takana kontekstissa. Oleellista oli kuitenkin, ettei aineistossa olevia merkityksiä oltu etukäteen sovittu, vaan havainnot pyrittiin hakemaan aineistosta vastaamalla tutkimuskysymyksiin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80).

Seuraavaksi aineisto redusoitiin eli pelkistettiin. Pelkistämässä pyrittiin lyhyesti kiteyttämään analyysiyksikön sisältämä tieto ja säilyttämään haastateltavan sanoma ja ajatus (Tuomi & Sarajärvi 2018, 92). Pelkistyksiä koko haastatteluaineistosta saatiin 150 kappaletta. Pelkistysten koodaaminen systemaattisesti juoksevin numeroin auttoi niihin palaamisessa tarvittaessa.

Pelkistysten listaamisen jälkeen ryhdyttiin klusteroimaan aineistoa eli luokittelemaan pelkistyksiä sekä etsimään niistä samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia ryhmitellen niitä eri luokkiin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 92). Pelkistetyistä ilmauksista muodostettiin kuusitoista alaluokkaa ja niistä neljä yläluokkaa (taulukko 2) abstrahoimalla eli käsitteellistämällä aineistoa kohti teoreettisia johtopäätöksiä, kuten Tuomi ja Sarajärvi (2018, 93) ohjeistavat. Syntyneet luokat pyrittiin nimeämään kuvaavasti. Yhdistäväksi luokaksi muodostui ”sisarussuhteen ulottuvuudet”. Esitysjärjestys taulukossa 2 pohjautuu aikaisempaan tutkimustietoon siitä, että sisarussuhteiden konflikteilla on havaittu olevan suurempi vaikutus lapsen hyvinvointiin kuin suhteen positiivisilla tekijöillä (Buist ym. 2013). Pelkistykset ja luokat muodostavat tutkimuksen analyysikehyksen, joka on esitetty liitteessä 1. Luokitteluvaihe tehtiin kahdesti luotettavuuden lisäämiseksi. Esimerkki analyysin etenemisestä alkuperäisilmauksista ala- ja yläluokkiin on havainnollistettu taulukossa 3.

TAULUKKO 2. Analyysissa muodostetut ala- ja yläluokat sekä yhdistävä luokka.

SISARUSSUHTEN ULOTTUVUUDET			
KONFLIKTIT	JAETUT KOKEMUKSET	KIINTYMYS	PERHEEN AIKUISET
<ul style="list-style-type: none">• Riitoja helposti enemmän ja vähemmän• Riitoja arjen asioista• Huutamista ja väittelyä• Yhteenotot tuntuvat ikäviltä• Sopusuhteiden jälkeä	<ul style="list-style-type: none">• Käytännön neuvot ja opit• Mielekäs yhdessä tekeminen• Yhteiset sopimukset• Yhteisen ajan puute	<ul style="list-style-type: none">• Huolenpito• Lohduttaminen• Huoli sisaruksesta• Ilo ja ihailu sisaruksesta• Tunteiden osoittaminen	<ul style="list-style-type: none">• Aikuisten puuttuminen riitelyyn• Kokemukset aikuisten kohtelusta ja säännöistä

TAULUKKO 3. Esimerkki analyysin etenemisestä muutamista valikoiduista alkuperäisilmauksista yläluokkaan.

Alkuperäisilmaus	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka
15.13 Noo kyllä mä huolehdin siitä mun 2-vuotiaasta pikkusiskosta. Jos vaikka äiti menee lenkille ja sitten se on nukkumassa niin mun pitää vahtia [...]	15.13 Huolehdin pienimmästä siskosta äidin poissa ollessa		
22.13 Mmm... no silleen (huolehdin) että kun mun ... esimerkiksi tänäänkin ku me lähettiin kouluun mun kaverin kaa ja sitten mun isoveljellä alko myöhemmin niin sitten mä aina niinku meen sanomaan sille etä muista herätä silloin että ehit ja [...]	22.13 Huolehdin, että isoveli herää kouluun ajoissa	Huolenpito	
14.9 Isoveli joskus harvoin (lohduttaa)	14.9 Isoveli lohduttaa joskus		
27.9 Lohduttaa, kaikki meidän perheenjäsenet, että monesti myöskin saatan isosiskolle kertoa, ja sitten niin tota se auttaa mua monesti [...]	27.9 Isosiskon lohduttaa	Lohduttaminen	Kiintymys
35.5 No se mun isosisko polttaa tupakkaa niin se vähän sillä tavalla (huolettaa)	35.5 Huoli isosiskon tupakan poltosta		
30.12 [...] se mua niinkun huolestuttaa niinkun semmoinen että kun tota isosisko, ja kun osa se kavereista juo ja polttaa niinku sitten pelottaa vähän että eihän isosisko ala siihen samaan hommaan	30.12 Huolettaa, että isosisko alkaa tupakoimaan ja juomaan	Huoli sisaruksesta	
H: [...] no iloisena asiana toisiskon raskaus niin mikä sua siinä ilahdutti eniten? 21.3 Et musta tulee tati!	21.3 Ilo isosiskon raskaudesta		
15.5 (Mukava asia) No vaikka se että mun pikkusisko syntyi. Se joka on nelosella	15.5 Ilo pikkusiskon syntymästä	Ilo ja ihailu sisaruksesta	
7.19 No yleensä iltasin mä annan äitille ja isälle hyvänyön halin ja pusun ja Taijalle myös	7.19 Osoitan pitäväni pikkusiskosta hellyydenosoituksin		
30.24 [...] Sillon kun se (isosisko) on hyvällä tuulella niin se tulee vaan halaamaan mua koko ajan [...]	30.24 Isosisko haluaa minua, kun on hyvällä tuulella	Tunteiden osoittaminen	

5 TULOKSET

Sisarussuhteet olivat lasten kuvauksissa moninaisia ja rakentuivat eri tekijöistä. Lasten sisarussuhteissa oli paljon konflikteja, jaettuja kokemuksia ja kiintymystä ja ne olivat alttiita myös perheen aikuisten toimille. Tulosten esittämisjärjestys perustuu aineiston analyysi kappaleessa olevan taulukon 2 mukaiseen järjestykseen. Voidaan todeta, että tuloksissa esitetyt tekijät ovat juuri niitä, joista sisarussuhteet haastateltavien lasten todellisuudessa rakentuivat haastatteluhetkellä.

5.1 Yhteenotot sisarusten välillä

Riitely ja yhteenotot tulivat hyvin yleisesti esiin lasten haastatteluissa. Riitoja syntyi helposti erilaisista asioista ja ne tuntuivat lasten mielestä ikäviltä. Usein riidellessä huudettiin ja väiteltiin.

Lapset kertoivat hermostuvansa helposti pikku- tai isosisarukselleen tai sisaruksen hermostuvan helposti heille. Yksi lapsi kertoi riitelevänsä nyt vähemmän isosiskonsa kanssa, kuin aiemmin ja toinen totesi riidoista huolimatta olevansa sovussa isoveljensä kanssa. Yleensä riitoja ja kahnauksia aiheuttivat kiistat tavaroista ja arjen asiat, kuten tietokonevuorot ja kotitöiden jakaminen. Eräs lapsi kertoi ärsyyntyvänsä pienemmän siskonsa itkusta ja siitä, etteivät pikkusiskot kuuntele ja usko hänen ohjeistuksiaan ja sanomisiaan.

”(Riitoja tulee) Justiin isoveljen kans et kumpi saa lukea ensin Aku Ankan ku se tulee keskiviikkona postista ja muuta tämmöstä...” (14.11)

Osa lapsista mainitsi erikseen, että riidellessä sisarusten kanssa ei ole lyömistä. Eräs kuitenkin kertoi isoveljen kiusaavan häntä ravistelemalla ja hyppyyttämällä, mutta totesi, ettei se kuitenkaan ole liian rajua. Eräs kertoi oppineensa riidoissa huutamisen isosiskoltaan. Suurin osa lapsista kertoi riitelyn sisarusten välillä olevan huutamista, väittelyä ja kiukuttelua.

”Haastattelija: No miten te sitten tota, miten te riitelette? Kinasteletteko te vai tönittekö te vai huudatte vai kiukuttelette vai miten?

Lapsi: Huudetaan ja kiukutellaan” (11.7)

Yhteenotot, riitely ja huutaminen sisarusten kanssa tuntuivat lapsista ikäviltä ja ne aiheuttivat pahaa mieltä. Eräs lapsi toivoi, ettei riitelyä pikkuveljen kanssa olisi niin paljon. Myös vanhat riidat aiheuttivat harmitusta lapsille.

Ei oikein tuu (mieleen ikävämpiä juttuja perheessä) tai yleensä, jos se ku isosisko alkaa aina ku sille jotaki sanoo, niin se alkaa monesti aina huutamaan. Aina hirveä huuto tulee, niin sitä ei sitten jaksa kuunnella monesti silleen” (35.4)

Ikävätkin riidat ja tappelut sovittiin kuitenkin lasten mukaan nopeasti. Lapset kertoivat tilanteen palaavan ennalleen tai tunnelman hyväksi, kun riidat unohdetaan, eikä aina edes anteeksipyyntöä tarvita. Eräs lapsi kertoi riitojen loppuvan, kun hän ei enää välitä, mutta tunnelma saattaa olla riidan päätteeksi hiljainen.

5.2 Sisarusten jaetut kokemukset

Yhdessä tekeminen, sisarusten väliset käytännön neuvot ja opit sekä yhteiset sopimukset esimerkiksi perheen koiranhoidosta muodostivat huomattavan ison osan lasten haastatteluissa. Kuitenkin myös yhteisen ajan puute tuli esille ja näkyi muun muassa sisarusten eri aikatauluissa, jolloin he eivät viettäneet aikaa yhdessä. Myös se, etteivät sisarukset asuneet samassa kodissa vaikutti yhdessä tekemiseen ja olemiseen, vaikka näidenkin sisarusten kanssa kaikesta huolimatta vietettiin aikaa. Sisaruksen huono terveydentila mainittiin myös syyksi yhteisen ajan vähyyteen eräässä sisarussuhteessa. Yhteistä aikaa ei yleensä ollut isosisaruksen kanssa ja vain yksi maininta oli yhteisen ajan puutteesta pienemmän sisaruksen kanssa. Ajan puute voidaan nähdä käänteisenä ilmiönä sisarusten jaetuille kokemuksille, jolloin siitä johtuen ei yhteisiä kokemuksia ole tai niitä on vähemmän.

”No se (isosisko) on yleensä aina vaan kaikkien omien kavereiden kanssa” (35.1)

Eräs lapsi mainitsi viettävänsä yhtä paljon aikaa kummankin isosisaruksensa kanssa, kun taas toinen lapsi kertoi olevansa eniten yhdessä omaa ikää lähinnä olevan pikkusiskon kanssa, vaikka pienempiä sisaruksia oli useampi. Yksi lapsi koki olevansa läheisin isosiskon kanssa, joka ennen asui hänen kanssaan samassa kodissa, mutta oli nyt jo muuttanut omilleen. Tätä siskoa hän tapasi edelleen usein.

Erilaiset ulkoleikit sekä sisaruksen että yhdessä muiden kavereiden kanssa oleminen olivat yhteistä puuhaa. Sisaruksen kanssa mielekäs yhdessä tekeminen oli myös television katselua tai pelaamista. Suurin osa niistä lapsista, jotka mainitsivat pelaamisen, pelasivat sisarusten kanssa pelikonsoleilla. Lisäksi lapset kertoivat leikkivänsä, tanssivansa ja urheilevansa sisarustensa kanssa.

”No Piian kanssa, kun mä sain joululahjaksi sen wii-konsolin niin me vaan pelataan sitä [...]”
(36.4)

”Me käydään luistelemassa ollaan käyty nytten ja sitten me joskus kun mulla on kavereita ollaan senkin (pikkusiskon) kanssa [...]” (11.3)

Muutama lapsista mainitsi yhteisen kiinnostuksen kohteen sisaruksensa kanssa ja se saattoi olla esimerkiksi harrastus, kuten tanssi tai koiranhoito. Eräs lapsi totesi yhteiseksi ajaksi sen, että hän ruokailee yhdessä sisarustensa kanssa. Eräs lapsi mainitsi hassuttelevansa yhdessä pikku- ja isoveljensä kanssa ja nauttivansa isoveljen tekemistä mukavista yllätyksistä. Jutteluhetket sisarusten kanssa nousivat myös esille muutamalla lapsella. Yksi lapsista kertoi juttelevansa puhelimesta ja Facebookissa jo kotoa pois muuttaneen isoveljensä kanssa.

Sisarukset myös oppivat toisiltaan ja opettivat toisilleen erilaisia asioita. Isommat sisarukset opettivat uusia taitoja ja auttoivat läksyissä.

” [...] koska se (pikkusisar) vois samalla tavalla turvautua sitten tietyissä tilanteissa muhun niinkun mä turvaudun mun isosiskoon, et pyydän monesti apua tai silleen [...]” (27.17)

Eräs lapsi totesi oppivansa koko perheessä juuri isosiskoltaan eniten elämään liittyvistä tärkeistä asioista. Pienempiä sisaruksia ei mainittu opin tai neuvojen saamisen yhteydessä.

5.3 Sisarusten välinen kiintymys

Kiintymys näyttäytyi isona osana lasten sisarussuhteita. Lapset iloitsivat sisaruksistaan ja osoittivat tunteitaan heitä kohtaan. Lapset myös olivat huolissaan sisaruksistaan ja halusivat lohduttaa heitä sekä huolehtia niin pikku- kuin isosisaruksesta.

Lapset kertoivat iloinneensa pikkusisaruksensa syntymästä. Moni ihaili isosisarustaan ja eräs toivoikin tulevaisuudessa saavansa pitää samanlaiset syntymäpäiväjuhlat kuin isosisko. Myös vanhemman sisaren raskaus tuotti iloa. Eräs lapsi kertoi olleensa kateellinen, jos joku muu kuin hän, oli pitänyt hänen pikkuveljeään sylissä. Lapset osoittivat tunteitaan ja kiintymystään sisaruksiaan kohtaan erilaisin hellyydenosoituksin. Eräs lapsi kertoi halaavansa isoveljeään, mutta totesi ettei veli oikein pidä siitä.

”No se (tekee onnelliseksi), että mulla on sisko, jonka kanssa mä voin leikkiä ja tälleen. ”
(27.18)

Osa lapsista oli huolissaan sisaruksensa hyvinvoinnista ja pärjäämisestä. Huoli kohdistui lähinnä vanhempiin sisaruksiin ja vain yksi mainitsi olevansa huolissaan pienemmästä veljestään.

”Mmmmm, no varmaan huolettaa se kun Timo (pikkuveli) aina itkee tälleen iltasin isän perään ja sitten se aina tälleen että ”eihän äiti kuole?” [...] se aina välillä itkee iltasin sitä” (32.15)

Huolta aiheutti muun muassa isomman sisaruksen riitely toisen vanhemman kanssa, mutta myös huoli isosisaruksen tupakanpoltosta tai alkoholinkäytöstä. Huolta aiheutti eräälle lapselle isoveljen joutuminen sairaalahoitoon. Osa lapsista kuitenkin totesi, ettei heidän tarvitse olla huolissaan sisaruksistaan ja he luottivat sisarustensa osaavan toimia järkevästi.

Lähes kaikki lapset joilla oli isompi sisarus, kertoivat isosiskon tai isoveljen lohduttavan heitä tarvittaessa ainakin joskus. Lohdutus saattoi olla neuvomista tai halaamista. Yksi lapsi kuitenkin totesi, ettei hae lohtua vanhemmalta sisareltaan, jos on paha mieli. Eräs lapsi koki, että hänen kertoessaan murheistaan isosiskolle, tämän lohdutus ja kannustus usein auttaa. Lapset kertoivat myös lohduttavansa pienempiä sisaruksiaan, mutta isompia sisaruksia ei lohdutettu. Eräs lapsi totesikin, ettei isosisaruksia juuri ole tarvinnut lohduttaa.

”Haastattelija: [...] Mmm silloin kun sä oot surullinen niin kuka sua yleensä silloin lohduttaa?

Lapsi: Kaverit. Ja joskus, siis kyllä ne äiti ja isä ja siskotkin. Kaikki.” (21.6)

Lasten huolenpito sisaruksiaan kohtaan näkyi käytännön asioissa. Huolenpitoa esiintyi yhtäläillä pienempien kuin vanhempien sisarusten keskuudessa, mutta huolenpidon tapa oli erilainen. Moni kertoi huolehtivansa konkreettisesti leikki-ikäisistä pikkusisaruksistaan muun muassa vanhempien poissa ollessa. Eräs lapsi varmisti, että pienempi sisarus pääsee turvallisesti pimeällä kotiin. Isosisaruksista huolehdittiin muun muassa varmistamalla, että isovelji herää ajoissa koulua varten ja että isosisko käyttäytyy hyvin. Myös neuvojen antaminen isosisarelle koettiin huolehtimiseksi.

5.4 Perheen aikuiset ja sisarukset

Perheen aikuisilla oli osansa lasten vastauksissa. Lapsilla oli monenlaisia kokemuksia siitä, miten aikuiset kohtelevat heitä sisaruksiinsa nähden ja puuttuvat sisarusten välisiin riitoihin.

Monen lapsen kotona sisaruksilla oli samanlaiset säännöt ja he kokivat vanhempien kohtelevan heitä tasavertaisesti. Säännöissä saattoi kuitenkin olla eroja koskien muun muassa kotiintuloaikoja ja kotitöitä. Usein nämä ymmärrettiin ja hyväksyttiin perustuen esimerkiksi sisarusten väliseen ikäeroon. Lapset totesivat saavansa olla myöhempään ulkona, kuin pikkusisarensa ja hyväksyivät isompien sisarusten myöhemmän kotiintuloajan. Epäreiluden kokemus tuli kuitenkin esille erään lapsen haastattelussa. Hän koki epäreiluna sen, ettei vanhemman siskon tarvitse siivota kotona yhtä paljon kuin hänen.

”No ei (ole samat säännöt kaikille perheen lapsille) koska mä oon kaikista vanhin nii mä saan mennä nukkumaan viimesenä lapsista sitte... ” (6.5)

Perheen aikuisten toiminta tuli myös esiin sisarusten välisten riitojen yhteydessä. Aikuiset eivät pitäneet sisarusten välisestä riitelystä ja usein puuttuivat niihin.

” No me ite yleensä (sovitaan riidat) tai sitten isä tulee siihen tai jotain ” (22.11)

Osalla oli myös kotona asetettu sääntö, ettei sisaruksen kanssa saa riidellä tai ettei sisarusta saa kiusata. Lähes puolet haastateltavista lapsista kertoi perheen aikuisten puuttuvan hänen ja sisaruksen väliseen riitelyyn tai perheen sääntöjen kieltävän riitelyn ja ilkeilyn sisaruksen kanssa.

6 POHDINTA

6.1 Tulosten tarkastelua

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitkä tekijät määrittävät 11–13-vuotiaiden lasten sisarussuhteita. Tulosten mukaan lasten sisarussuhteissa oli paljon konflikteja, mutta myös huomattavasti lämminhenkisyyttä, kuten huolenpitoa ja lohduttamista. Tämä on yhteneväinen Buistin ja Vermanden (2014) tutkimuksen kanssa, jossa todettiin, että 11–12-vuotiailla yleisin sisarussuhdetta kuvaava tyyppi oli intensiivinen sisarussuhde, jossa oli keskivertoa enemmän sekä lämminhenkisyyttä että riitaisuutta. Myöhemmässä ikävaiheessa vertaissuhteiden yleistyessä on intensiivisyyden sisarusten välisissä suhteissa todettu vähentyvän (Buhrmester & Furman 1990; Buist & Vermande 2014).

Saadut tulokset kuvaavat lasten sisarussuhdetta tietyssä hetkessä eikä aiemmissä tutkimuksissa sisarussuhdetta kuvaavan tyypin pysyvyyttä ajan kuluessa ole osoitettu (Gamble & Yu 2014; Buist & Vermande 2014). Lasten kuvaama lämminhenkisyyden sisarussuhteessa tukee heidän hyvinvointiaan (Buist ym. 2013), mutta se ei välttämättä kuitenkaan suojele heitä intensiivisessä suhteessa esiintyvältä riitaisuudelta ja siitä johtuvilta tunne-elämän ongelmilta (Buist & Vermande 2014).

6.1.1 Ikävät arkiset riidat

Tutkimuksessa havaittiin, että konfliktit olivat yksi iso osa lasten sisarussuhteita määrittävistä tekijöistä. Sisarukset ottivat yhteen helposti ja usein. Buhrmesterin ja Furmanin (1990) tutkimuksessa riitoja ja vihamielisyyttä esiintyi enemmän pikku- kuin isosisarusten kanssa. Myös pienemmän ikäeron omaavien sisarusten on todettu riitelevän enemmän kuin suuremman ikäeron omaavien (Buhrmester & Furman 1990; Buist ym. 2013). Tässä tutkimuksessa lapsilla oli joko nuorempia tai vanhempia sisaruksia tai molempia eikä lasten kuvauksissa tullut esille, oliko syntymäjärjestyksellä tai ikäerolla merkitystä.

Tuloksista nähdään, että sisarussuhteissa riitely oli huutamista ja väittelyä, joka oli yleisin aggression muoto myös Mathisin ja Muellerin (2015) tutkimuksessa. Sisarusten välisissä riidoissa ei tässä tutkimuksessa esiintynyt fyysistä väkivaltaa, vaikka aiemmin on tullut esille, että väkivalta on erittäin yleistä lasten ja nuorten sisarussuhteissa (Jenkins Tucker ym. 2015). Myös Notkon ja Sevónin (2018) tutkimuksessa, jonka aineisto perustui osittain myös tässä tutkimuksessa käytettyyn aineistoon, tuli esille fyysinen yhteenotto lasten välisissä konflikteissa. Erot tämän tutkimuksen ja muiden tutkimusten välillä voivat johtua satunnaisista tekijöistä, kuten siitä, että lapset eivät vain erikseen maininneet erityisesti fyysisiä yhteenottoja. Lapset saattoivat myös tiedostaa fyysisen satuttamisen olevan väärin ja tuomittavaa, jonka vuoksi he eivät kertoneet siitä haastattelijalle.

Riitojen aiheet sisarussuhteissa olivat kinastelua ja ärsyntyä päivittäisistä asioista, kuten tavaroiden jakamisesta. Myös Mathisin ja Muellerin (2015) ja Notkon ja Sevónin (2018) tutkimuksessa tämän kaltainen vihamielisyys oli yleistä sisarusten välillä. Riitoja sisarusten välille syntyi arjen aiheista, joten on tulkittavissa, että haastateltavien lasten kuvaamien riitojen aiheet eivät ole kovin vakavia, kuten henkilökohtaiseen tilaan kohdistuvia. Campione-Barrin ja Smetanan (2010) tutkimuksessa taas henkilökohtaisiin asioihin ja tilaan liittyvät riidat olivat yleisempiä kuin reiluuteen, kuten kotitöiden ja tavaroiden jakamiseen, liittyvät riidat. Reiluuteen liittyvät riidat olivat kuitenkin vähemmän rajuja eikä niiden vaikutus sisarussuhteen laatuun ollut niin merkittävä (Campione-Barr & Smetana 2010). Myös Iturrealde ym. (2013) toteavat, ettei sisarusten välillä esiintyvää nimittelyä ja kinastelua tule sekoittaa sellaiseen tahalliseen ja ilkeään vihamielisyyteen, joka on yhteydessä lapsen ja nuoren tunne-elämän ongelmiin. Lasten arkinen riitely ja kinastelu sisarussuhteessa voidaan nähdä tunteiden säätelyn ja sosiaalisten taitojen harjoittelualustana (Brody 1998), joka luo pohjaa lapsen tulevalle hyvinvoinnille ja muun muassa kyvyille muodostaa ihmissuhteita.

Sisarusten keskinäiset riidat tuntuivat lapsista kaikista huolimatta ikäviltä ja harmittavilta. Sisarustensa kanssa riitelevillä ja tappelevilla on todettu olevan enemmän masennusoireilua, kuten surullisuutta (Vogt Yuan 2009; Padilla-Walker ym. 2010; Coyle ym. 2017). Lapset lopettivat riitelyn nopeasti ja myös Notkon ja Sevónin (2018) tutkimuksessa tuli esiin useita selvittämättä jääneitä riitoja, jotka kuitenkin aiheuttivat lapsille hämmennystä ja turvattomuuttakin konfliktien syiden ja ratkaisujen jäädessä avoimiksi. Lasten

hämmennyksestä tässäkin tutkimuksessa kertoi se, että sopimattomien riitojen jälkeen tunnelma saattoi olla sisarusten välillä hiljainen eivätkä lapset aina osanneet kertoa, miten riita sovittiin. Riitojen nopea sopiminen tai pelkkä unohtaminen ilman anteeksipyyntöjä voi kuitenkin myös kertoa lasten kyvystä ymmärtää toisen näkemystä ja halusta hakea ratkaisuja riitojen keskellä, mikä on keskeistä lapsen myönteisessä sosioemotionaalisessa kehityksessä (Nurmi ym 2014).

6.1.2 Lämpimät ja läheiset sisarussuhteet

Lasten kuvauksissa näkyi suurelta osin myönteinen yhdessä tekeminen, kuten konsolipelien pelaaminen, ja oleminen sisarusten kanssa sekä sisarusten välinen neuvominen ja oppiminen. Nämä ovat tekijöitä, jotka on yhdistetty lämpimään sisarussuhteeseen aiemmissa tutkimuksissa (Alfaro & Umaña-Taylor 2010; Howe ym. 2011; Coyne ym. 2016). On havaittu, että lasten ja nuorten viettäessä enemmän aikaa sisarustensa kanssa, ovat sisarussuhteen vaikutukset nähtävissä niin hyvässä kuin pahassa (Vogt Yuan 2009; Howe ym. 2011; Iturralde ym. 2013) ja muun muassa enemmän yhdessä olevilla sisaruksilla on parempi psyykinen hyvinvointi (Vogt Yuan 2009). Lisäksi kanssakäyminen sisaruksen kanssa antaa mahdollisuuden esimerkiksi oppia sosiaalisia taitoja (Yucel & Downey 2015; Harper ym. 2016; Pike & Oliver 2017), mikä on tärkeää lapsen kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta. Vuorovaikutus sisaruksen kanssa myös suojelee lapsia perheen aikuisten riitelyn aiheuttamalta psyykkiseltä oireilulta (Iturralde ym. 2013).

Tulosten perusteella voidaan todeta, että 11–13-vuotiaiden lasten sisarussuhteissa yhteisen ajan ja tekemisen puutetta oli nimenomaan isosisarusten kanssa. Haastatteluista tuli kuitenkin käsitys, että pikkusisarusten ja isosisarusten kanssa aikaa vietetään yhtä paljon. Buhrmesterin ja Furmanin (1990) tutkimuksessa todettiin, että täysikäisyyttä lähenevät nuoret kuvasivat huomattavasti vähemmän yhteistä mielekästä tekemistä kuin tätä nuoremmat lapset. Tässäkin tutkimuksessa osa lasten isosisaruksista oli täysi-ikäisiä tai lähes täysi-ikäisiä, ja yhteisen ajan puute tulikin esiin nimenomaan isosisarusten kanssa. Osa haastateltavien lasten sisaruksista ei asunut enää haastateltujen kanssa samassa kodissa, tai ei ollut koskaan asunutkaan, mutta siitä huolimatta heidät koettiin läheisiksi. Aiemmassa tutkimuksessa onkin todettu, että hyvän sisarussuhteen vaikutukset ovat nähtävissä pitkään, vaikka yhdessä vietetty aika olisikin

vähentynyt (Doughty ym. 2015). Kun sisarusten yhteinen aika kouluiässä vähenee vertaissuhteiden tullessa tärkeämmiksi, heikkenevät myös sisarussuhteen aiheuttamat välittömät positiiviset ja negatiiviset seuraukset, esimerkiksi lasten käytökseen ja keskinäiseen riitelyyn (Pike & Oliver 2017). Pitkäaikaisseuraukset sisarussuhteessa esiintyneen riitaisuuden tai lämminhenkisyyden osalta kuitenkin säilyvät ja ovat yhteydessä lapsen myöhempään hyvinvointiin ja muun muassa kykyyn muodostaa läheisiä ihmissuhteita (Doughty ym. 2015).

Sisarusten välinen kiintymys näyttäytyi tärkeänä tekijänä lasten sisarussuhteissa. Lasten sisarussuhteissa sisaruksia myös ihailtiin ja heistä iloittiin. Ihailu kohdistui isosisaruksia kohtaan, mikä havaittiin myös Buhrmesterin ja Furmanin (1990) tutkimuksessa. Kukaan lapsista ei maininnut isosisaruksen nimenomaan ihailevan heitä, mutta Howe ym. (2011) tutkimuksessa molemminpuolinen ihailu sisarusten välillä oli seurausta nimenomaan päivittäisestä positiivisesta yhdessä olost. Sisarusten välisellä kiintymyksellä ja lämminhenkisellä sisarussuhteella on positiivinen vaikutus lasten itsetuntoon (Hakvoort ym. 2010) ja itseluottamukseen (Buist ym. 2013), mikä on olennaista lasten myönteisen minä käsityksen muotoutumiselle ja myöhemmälle hyvinvoinnille (Nurmi ym. 2014).

Lapset myös pitivät sisaruksestaan huolta, lohduttivat ja olivat huolissaan sisaruksen hyvinvoinnista. Läheisessä sisarussuhteessa onkin mahdollista osoittaa tunteita ja uskoutua sisarukselle henkilökohtaisistakin asioista (Martinez & Howe 2013; Greer ym. 2015). Myös Harper ym. (2016) tutkimuksessa positiivisen sisarussuhteen vaikutukset näyttäytyivät sympatiana ja empaattisena huolena, kuten sisarusten keskinäisenä huolenpitona, yhteistyönä ja huomioon ottamisena. Tulosten perusteella sisarussuhteissa lohdutuksen antamisen ja saamisen välillä oli kuitenkin eroja. Lohduttaminen kohdistui nuorempiin sisaruksiin eikä kukaan haastatelluista kertonut lohduttaneensa vanhempaa sisarusta.

Isosisaruksista kuitenkin pidettiin konkreettisesti huolta, vaikka useimmiten myös huolenpito kohdistu taaperoikäiseen pienempään sisarukseen. Isosisarukset toisaalta aiheuttivat huolestuneisuutta pienemmille sisaruksille. Voidaan siis päätellä, että 11–13-vuotiaat lapset saivat lohtua isosisaruksiltaan ja lohduttivat vain pienempiään, mutta olivat huolissaan isosisaruksistaan. Tulokset ovat osin yhteneväisiä Buhrmesterin ja Furmanin (1990)

tutkimuksen kanssa, jossa havaittiin, että 11–12-vuotiaat olivat hoivankohteena enemmän kuin tätä vanhemmat sisarukset. Nämä lapset myös raportoivat hoivaavansa pikkusisaruksiaan suhteellisen paljon ja varsinkin isomman ikäeron omaavaa pikkusisarusta, kun taas vanhemman sisaruksen hoivaaminen oli harvinaista (Buhrmester & Furman 1990). Tämä asetelma voi kertoa tyypillisestä valtasuhteesta lasten sisarussuhteissa, joissa vanhempi sisarus on yleensä dominantti (Jenkins Tucker & Updegraff 2010) ja nähdään hoivaajana sisarussuhteessa (Feinberg ym. 2012). Huolestuneisuus isosisaruksesta taas voi kertoa pikkusisaruksen asemasta, jossa hän joutuukin kantamaan huolta ja vastuuta esimerkiksi isosisaruksen hyvinvoinnista ja olemaan suhteessa dominantti, minkä on todettu aiheuttavan ahdistusta tavallisuudesta poikkeavassa valtasuhdeasemassa olevalle lapselle (Jenkins Tucker & Updegraff 2010).

6.1.3 Perheen aikuisten toiminta

Vanhempien parisuhde ja monet perheen vuorovaikutukseen yhteydessä olevat tekijät on aiemmissa tutkimuksissa yhdistetty sisarussuhteeseen (esim. Meunier ym. 2011), mutta tässä tutkimuksessa tuli esille nimenomaan perheen aikuisten puuttuminen sisarusten väliseen riiteltyyn ja aikuisten asettamiin sääntöihin suhtautuminen.

Feinberg ym. (2011) toteavat lasten ja vanhempien erimielisyyksien aiheena olevan useimmiten juuri sisarusten välinen kinastelu. Riitoihin puuttuminen tässä tutkimuksessa voitiin kuitenkin lasten kertomusten perusteella tulkita enemmän passiiviksi sääntöjen asettamiseksi kuin aktiiviseksi vanhempien väliintuloksi riitoihin, sillä vain yhden lapsen kuvauksessa tuli esiin toisen vanhemman konkreettinen väliintulo. Näin riitoihin puuttuminen edusti Milevsky ym. (2011) ja Jenkins Tuckerin ja Kazuran (2013) jaottelun mukaan vähäisen puuttumisen tai huomioimattomuuden tyyliä. Perheen aikuisten vähäinen riitoihin puuttuminen voi lisätä sisarusten keskinäistä riitaisuutta (Jenkins Tucker & Kazura 2013) ja sitä kautta vaikuttaa kielteisesti lasten sosioemotionaaliseen kehitykseen ja hyvinvointiin (Buist ym. 2013). Haastateltavien ikäiset lapset saattavat usein vielä tarvita aikuisen tukea riitojen ratkaisemiseen ja niistä aiheutuvien tunteiden käsittelyyn (Notkon & Sevón 2018). Perheen aikuisten riitoihin puuttumisen tyyliä voivat kuitenkin selittää tutkimuksessa esiin tulleet riitojen luonne ja aiheet,

jotka olivat enemmän kinastelua päivittäisistä asioista, kuin henkilökohtaiseen tilaan tunkeutumista. Lapset myös kertoivat sopivansa riidat nopeasti, joten perheen aikuisten puuttuminen sisarusten välisiin riitoihin saattaa tämän tutkimuksen perusteella näyttäytyä passiivisempana, mitä se todellisuudessa on.

Lapset kertoivat enimmäkseen hyväksyvänsä erilaiset säännöt sisarusten kesken esimerkiksi eri nukkumaanmeno- tai kotiintuloajan, koska ne perustuivat lasten käsityksen mukaan muun muassa sisarusten iästä johtuviin tekijöihin, eivätkä esimerkiksi siihen, että he olisivat vähemmän rakastettuja perheen aikuisten taholta. Tämän on todettu olevan olennaista siinä, miten haitallista sisarussuhteelle vanhempien erilainen kohtelu sisarusten välillä on (Brody 1998). Myös tuloksissa ilmenneet sisarussuhteen positiiviset ulottuvuudet, kuten kiintymys, saattavat vaikuttaa siihen, etteivät lapset kokeneet perheen aikuisten erilaista kohtelua voimakkaasti väärytenä (Meunier ym. 2011). Tämä on lasten hyvinvoinnille olennaista ja saattaa suojella heitä vanhempien erilaisen kohtelun negatiivisilta vaikutuksilta sisarussuhteeseen ja sitä kautta tunne-elämän ongelmilta kuten masentuneisuudelta ja ahdistuneisuudelta (Meunier ym. 2011). Tutkittavien lasten ikä myös vaikutti heidän kokemukseensa perheen aikuisten erilaisesta kohtelusta. Tutkittavat olivat 11–13-vuotiaita, joten heillä oli jo hyvin oletettavasti vertaissuhteita kodin ulkopuolella. Tämän vuoksi he eivät välttämättä olleet yhtä tietoisia tai herkkiä kokemaan perheen aikuisten epätasa-arvoista kohtelua kuin pienemmät lapset (Buist ym. 2013), eikä aikuisten vaikutus sisarussuhteeseen ollut niin voimakkaasti nähtävissä (Hindman ym. 2013).

6.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen teossa on kaikissa vaiheissa noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä perustuen tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeeseen Hyvästä tieteellisestä käytännöstä ja sen loukkausepäilyjen käsittelemisestä Suomessa (2012) ja Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisistä periaatteista (2019). Lisäksi EMSE -tutkimusprojekti on ollut arvioitavana Jyväskylän yliopiston eettisessä toimikunnassa ja projektissa on tehty eettistä pohdintaa säännöllisesti (Jokinen ja Mikats 2018). Tässä tutkimuksessa käytetystä haastatteluaineistosta oli valmiiksi häivytetty tutkittavan nimi ja korvattu se numerokoodilla, joten tutkittavien anonymiteetin

säilyttäminen ei ollut ongelma. Analyysissa ei myöskään tullut esille sellaisia tietoja, joista tutkittavat olisivat olleet tunnistettavissa. Anonymiteetin takaamiseksi häivytettiin aineistosta lisäksi pseudonyymillä esiin tulleet sisarusten nimet aineistolainoja esitettäessä.

Tutkimuksen luotettavuuteen on kiinnitetty huomiota koko tutkimusprosessin ajan ja tutkimuksen vaiheet on pyritty kuvaamaan ja perustelemaan mahdollisimman tarkasti luotettavuuden lisäämiseksi (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122). Luottavuutta arvioidaan lisäksi neljän termin varmuus, uskottavuus, siirrettävyys, ja vahvistuvuus kautta, joita muun muassa Tuomi ja Sarajärvi (2018, 120) kehottavat käyttämään laadullisessa tutkimuksessa, joka on analysoitu sisällönanalyysillä. Termit perustuvat Eskolan ja Suorannan (1998, 153) niille antamiin merkityksiin. Heidän mukaansa käsitteiden sisältö on olennaisempaa kuin niille annetut nimet.

Tässä tutkimuksessa tutkijan ennakkokäsitykset ja oletukset sisarussuhteesta ja niiden luonteesta, sekä teoreettisen taustan tuoma tietopohja ovat voineet vaikuttaa aineiston analyysiin ja tulkintaan ja tätä kautta heikentää tutkimuksen varmuutta. Varmuutta tarkasteltaessa on pohdittava juuri tutkimukseen vaikuttavia tekijöitä (Eskola & Suoranta 1998, 153). Täysin puhdas analyysi ei ole koskaan mahdollinen laadullisessa tutkimuksessa. Aineiston analyysissa ja käsittelyssä on kuitenkin pyritty systemaattisuuteen ja edetty vaiheittain, mikä taas lisää tutkimuksen varmuutta. Tutkimuksen varmuutta lisää siihen käytetty aika, joka on mahdollistanut riittävän perehtymisen ja pohdinnan jokaisessa tutkimuksen vaiheessa.

Eskolan ja Suorannan (1998, 153) mukaan uskottavuuden näkökulmasta on arvioitava, onko tutkijan tulkinta oikea; vastaako se tutkittavien käsitystä. Tutkimusaineisto on luettu moneen kertaan ja eri sisällönanalyysin vaiheita, kuten analyysiyksikön valintaa ja pelkistämistä, on työstetty useasti ja näin on voitu varmistua tutkimuksen uskottavuudesta. Myös aineiston luokitteluvaihe tehtiin kahdesti uskottavuuden lisäämiseksi. Lisäksi tulosten esittämisen yhteydessä esitetyt alkuperäisilmaukset ja liitteenä oleva analyysikehys pyrkivät osaltaan lisäämään tutkimuksen uskottavuutta. Näiden kautta lukija voi myös seurata tutkijan tulkintojen muodostumista. Tutkittavien käsitysten uskottavuutta lisää myös tutkittavien ja tutkijan ainakin

osittain sama kulttuurinen tausta. Uskottavuutta voi kuitenkin heikentää se, että haastattelut oli toteuttanut ja litteroinut eri tutkija. Tarkentavien lisäkysymysten kautta haastatteluissa olisi voinut saada tarkempia vastauksia tutkimuskysymystä ajatellen. Myös haastatteluiden teemat ovat saattaneet ohjata tutkittavia vastamaan tietyllä tavalla kysymyksiin sisaruksista. Tutkimuksen tulokset ovat kuitenkin uskottavia kuvatessaan sitä tiettyä hetkeä, jolloin haastattelut on toteutettu.

Tutkimuksen ja tulosten siirrettävyyttä pohdittaessa on muistettava, että yleistykset eivät ole laadullisessa tutkimuksessa oikeastaan mahdollisia yksilöllisten kokemusten vuoksi (Eskola & Suoranta 1998, 153). Tutkimuksen tulokset ovat eräiden lasten kuvauksia sisarussuhteistaan, mutta tulokset voidaan varauksella ja tietyin ehdoin siirtää samankaltaiseen tutkimusjoukkoon. Vaikka sisarussuhteet ja kokemukset ovat erilaisia, voidaan sisarussuhteen ulottuvuuksien kuitenkin katsoa olevan sellaisia, joita useimmista sisarussuhteista samankaltaisessa kulttuurisessa ja sosiaalisessa ympäristössä voisi löytyä. Luotettavuutta lisää sekin, että aikaisemmissa tutkimuksissa on saatu samankaltaisia tuloksia sisarussuhteeseen yhteydessä olevista tekijöistä. Tutkimuksen vahvistuvuus toteutuu, kun tutkimuksen tuloksia vahvistavat muut samaa tutkineet tutkimukset (Eskola & Suoranta 1998, 153). Aikaisemmat tutkimukset ovat suurelta osin määrällisiä tutkimuksia, mikä saattaa heikentää vahvistuvuutta.

6.3 Johtopäätökset ja jatkotutkimus

Tämä pro gradu -tutkielma kuvaa lasten sisarussuhteiden monimuotoisuutta ja sisarussuhteita määrittäviä tekijöitä. Lasten sisarussuhteissa riitely ja yhteenotot eivät poissulje suhteessa esiintyvää lämpöä, huolenpitoa ja yhdessä vietettyjä hyviä hetkiä. Olennaista on tiedostaa sisarussuhteiden ulottuvuudet ja ymmärtää tekijät niiden taustalla lasten ja perheiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kannalta. Ei kuitenkaan ole olemassa tiettyä kaavaa, jonka mukaan kaikki sisarussuhteet rakentuisivat. On tärkeää ymmärtää, että sisarussuhteet ovat erilaisia ja yksilöllisiä, mutta niiden vaikutukset voivat olla merkittäviä lapsen hyvinvoinnille nykyhetkessä ja myös tulevaisuudessa.

Lapsuuden kokemukset vaikuttavat suuresti yksilön myöhempään hyvinvointiin, joten jokaisella lasten kanssa työskentelevällä tulisi olla tietoa lapsen elämään vaikuttavista ihmissuhteista kuten sisarussuhteista. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää kaikissa lasten ja perheiden terveyttä ja hyvinvointia edistävissä ja tukevissa palveluissa, kuten sosiaali- ja terveydenhuollossa, joita lapset perheineen käyttävät muun muassa neuvolapalveluissa, kouluterveydenhuollossa, lastensuojelutyössä ja pari- ja perheterapia työssä. Myös kasvatuksen ammattilaiset päiväkodeissa ja kouluissa ovat avainasemassa havainnoimaan lasten sisarussuhteita ja voivat hyötyä tutkimuksen tuloksista. Huomionarvoista on, että aikuisten kanssa työskentelevien ammattilaisten on yhtäläillä olennaista ymmärtää lapsuuden sisarussuhteita ja niiden mahdollisia yhteyksiä hyvinvointiin aikuisuudessa.

Tutkimuksen tulokset sisarussuhteista ja niitä määrittävistä tekijöistä auttavat ammattilaisia ymmärtämään, millaisia lasten sisarussuhteet ovat ja miten he voisivat työssään tukea kohtaamiensa lasten sisarussuhteiden rakentumista. Ammattilaiset voivat kiinnittää huomiota positiivisiin sisarussuhteen tekijöihin tukemalla niitä ja puuttamalla negatiivisiin tekijöihin. Olisi tärkeää kartoittaa psyykkisesti oireilevan, kuten masentuneen tai vihamielisesti käyttäytyvän, lapsen taustaa myös sisarussuhteiden osalta. Perheen aikuisille tulisi kertoa sisarussuhdetta kuvaavien tyyppien esiintyvyydestä lapsilla eri-ikäkausina ja myös sisarussuhteen pitkäaikaisista yhteyksistä lapsen hyvinvointiin ja terveyteen. Myös muun muassa vanhempien ristiriitaisessa erotilanteessa, olisi hyvä tukea lasten sisarussuhteita voimavarana eikä antaa vanhempien keskinäisten kiistojen ulottua sisarussuhteisiin.

Yhdessä lasten ja perheen aikuisten kanssa olisi tärkeää pohtia keinoja tukea sisarussuhteita ja ohjata vanhempia myös omassa kasvatuksessaan ja toimissaan niin, että se tukee myönteisten sisarussuhteiden muodostumista. Vanhemmille olisi hyvä kertoa, että sisarussuhteisiin kuuluu erilaisia tunteita ja riitelykin voi olla osa läheisiä sisarussuhteita. On kuitenkin osattava tunnistaa sisarussuhteissa mahdollisesti esiintyvä lapsen tunne-elämän kehitykselle haitallinen kiusaaminen ja vihamielisyys. Perheen aikuisia voidaan ohjata lapsen kehitystä ja sisarussuhteita tukevaan vanhemmuuteen muun muassa lisäämällä tietoutta sisarusten erilaisen kohtelun vaikutuksista ja aikuisen toiminnan merkityksestä sisarusten välisiin riitoihin puuttumisessa. Perheen aikuisia olisi hyvä ohjata jatkuvasti pohtimaan ja kyseenalaistamaan syitä sisarusten välisen erilaisen kohtelun taustalla. Tärkeää olisi tähdentää perheille, että

perheen aikuiset voivat kaikkien eniten tukea lastensa sisarussuhteita mahdollistamalla sisarusten välistä yhteistä aikaa ja mukavaa tekemistä.

Laadullista terveystutkimusta sisarussuhteiden vaikutuksesta yksilön terveyteen ja hyvinvointiin nimenomaan lasten näkökulmasta tarvitaan lisää, koska muun muassa tähän pro gradu- tutkielmaan valittuihin tietokantoihin perehtyessä, oli havaittavissa aiemman tutkimuksen keskittyneen tutkimaan sisarussuhteita lähinnä määrällisin menetelmin psykologian ja sosiologian näkökulmista. Ottaen huomioon nykyisen ymmärryksen mukaisen käsityksen terveydestä kokonaisvaltaisena hyvinvoinnin tilana (WHO 1998) on yksilön kokemuksen sisarussuhteistaan ymmärtäminen olennaista terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä. Kokonaisvaltaisen käsityksen saaminen lasten sisarussuhteista vaatisi haastattelu- ja havainnointitutkimuksen yhdistämisen määrälliseen tutkimukseen. Lapsen kokemuksen kautta ilmiön ymmärtämisen lisäksi olisi tärkeää selvittää, mitä työkaluja ja keinoja ammattilaiset voisivat systemaattisesti työssään käyttää, jotta sisarussuhteita voitaisiin tukea ja huomioida eri toimintaympäristöissä ja palveluissa myös kohdattaessa esimerkiksi psyykkisesti tai fyysisesti oireilevia lapsia tai nuoria.

LÄHTEET

- Alfaro, E. C. & Umaña-Taylor, A. J. 2010. Latino adolescents' academic motivation: The role of siblings. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences* 32 (4).
- Bascoe, S. M., Davies, P. T. & Cummings, E. M. 2012. Beyond warmth and conflict: The developmental utility of a boundary conceptualization of sibling relationship processes. *Child Development* 83 (6), 2121-2138. doi:10.1111/j.1467-8624.2012.01817.x.
- Bengtson, V.L., Acock, A. C., Allen, K. R., Dilworth-Anderson, P. & Klein, D. M. 2005. Theory and Theorizing in Family Research. Teoksessa V.L. Bengtson, A.C. Acock, K.R. Allen, P. Dilworth-Anderson, P. & D. M. Klein (toim.) *Sourcebook of Family Theory and Research*. 1. painos. Thousand Oaks, Calif: SAGE Publications, 1-34.
- Brody, G. H. 1998. Sibling relationship quality: Its causes and consequences. *Annual Review of Psychology* 49 (1), 1-24. doi:10.1146/annurev.psych.49.1.1.
- Buhrmester, D. & Furman, W. 1990. Perceptions of sibling relationships during middle childhood and adolescence. *Child Development* 61 (5), 1387-1398. doi:10.2307/1130750.
- Buist, K. L. & Vermande, M. 2014. Sibling relationship patterns and their associations with child competence and problem behavior. *Journal of Family Psychology : JFP : Journal of the Division of Family Psychology of the American Psychological Association (Division 43)* 28 (4), 529-537. doi:10.1037/a0036990.
- Buist, K. L., Deković, M. & Gerris, J. R. M. 2011. Dyadic family relationships and adolescent internalizing and externalizing problem behavior: Effects of positive and negative affect. *Family Science* 2 (1), 34-42. doi:10.1080/19424620.2011.601895.
- Buist, K. L., Deković, M. & Prinzie, P. 2013. Sibling relationship quality and psychopathology of children and adolescents: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review* 33 (1), 97-106. doi:10.1016/j.cpr.2012.10.007.
- Campione-Barr, N. & Smetana, J. G. 2010. "Who said you could wear my sweater?" adolescent siblings' conflicts and associations with relationship quality. *Child Development* 81 (2), 464-471. doi:10.1111/j.1467-8624.2009.01407.x.

- Castrén, A-M. 2014. Konfiguraationaalinen näkökulma perheeseen. Teoksessa R. Jallinoja, H. Hurme & K. Jokinen (toim.) Perhetutkimuksen suuntauksia. Helsinki: Gaudeamus Oy, 139-166.
- Cicirelli, V. G. 1995. Sibling Relationships across the Life Span. New York ja Lontoo: Plenum Press.
- Coyle, S., Demaray, M. K., Malecki, C. K., Tennant, J. E. & Klossing, J. 2017. The associations among sibling and peer-bullying, social support and internalizing behaviors. *Child & Youth Care Forum* 46 (6), 895-922. doi:10.1007/s10566-017-9412-3.
- Coyne, S. M., Jensen, A. C., Smith, N. J. & Erickson, D. H. 2016. Super mario brothers and sisters: Associations between coplaying video games and sibling conflict and affection. *Journal of Adolescence* 47, 48-59.
- Davies, P. T., Parry, L. Q., Bascoe, S. M., Martin, M. J. & Cummings, E. M. 2018. Children's vulnerability to interparental conflict: The protective role of sibling relationship quality. *Child Development*. doi:10.1111/cdev.13078.
- Derkman, M. M. S., Engels, R. C. M. E, Kuntsche, E. N., Vorst, H. v. d. & Scholte, R. H. J. 2011. Bidirectional associations between sibling relationships and parental support during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence* 40 (4), 490-501. doi:10.1007/s10964-010-9576-8.
- Dilworth-Anderson, P., Burton, L. M., & Klein, D. M. 2005. Contemporary and Emerging Theories in Studying Families Teoksessa V.L. Bengtson, A.C. Acock, K.R. Allen, P. Dilworth-Anderson, P. & D. M. Klein (toim.) Sourcebook of Family Theory and Research. 1. painos. Thousand Oaks, Calif: SAGE Publications, 35-58.
- Doughty, S., Lam, C., Stanik, C. & McHale, S. 2015. Links between sibling experiences and romantic competence from adolescence through young adulthood. *Journal of Youth and Adolescence* 44 (11), 2054-2066. doi:10.1007/s10964-014-0177-9.
- Edwards, R., Hadfield, L., Lucey, H. & Mauthner, M. 2006. Sibling identity and relationships. Sisters and brothers. 1. painos. Abingdon, Oxon: Routledge.
- EMSE. Lasten emotionaalinen turvallisuus moninaisissa perhesuhteissa. Children's emotional security in multiple family relations. Jyväskylän yliopisto. Perhe tutkimuskeskus. Jyväskylän yliopisto. <https://www.jyu.fi/edupsy/fi/laitokset/psykologia/perhetutkimuskeskus/tutkimus/emse>
- Eskola, J. & Suoranta J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere, Vastapaino.

- Feinberg, M., Solmeyer, A. & McHale, S. 2012. The third rail of family systems: Sibling relationships, mental and behavioral health, and preventive intervention in childhood and adolescence. *Clinical Child and Family Psychology Review* 15 (1), 43-57. doi:10.1007/s10567-011-0104-5.
- Forsberg, H. 2014. Konstruktionistinen lähestymistapa perheeseen. Teoksessa R. Jallinoja, H. Hurme & K. Jokinen (toim.) *Perhetutkimuksen suuntauksia*. Helsinki: Gaudeamus Oy, 123-138.
- Gallagher, A. M., Updegraff, K. A., Padilla, J. & McHale, S. M. 2018. Longitudinal associations between sibling relational aggression and adolescent adjustment. *Journal of Youth and Adolescence* 47 (10), 2100-2113. doi:10.1007/s10964-018-0871-0.
- Gamble, W. C. & Yu, J. J. 2014. Young children's sibling relationship interactional types: Associations with family characteristics, parenting, and child characteristics. *Early Education and Development* 25 (2), 223-239. doi:10.1080/10409289.2013.788434.
- Gamble, W. C., Card, N. A. & Yu, J. J. 2010. Self-representations in early adolescence: Variations in sibling similarity by sex composition and sibling relationship qualities. *Social Development* 19 (1), 148-169. doi:10.1111/j.1467-9507.2008.00532.x.
- Graham, A. A. & Coplan, R. J. 2012. Shyness, sibling relationships, and young children's socioemotional adjustment at preschool. *Journal of Research in Childhood Education* 26 (4), 435-449. doi:10.1080/02568543.2012.711802.
- Greer, K. B., Campione-Barr, N. & Lindell, A. K. 2015. Body talk: Siblings' use of positive and negative body self-disclosure and associations with sibling relationship quality and body-esteem. *Journal of Youth and Adolescence* 44 (8), 1567-1579. doi:10.1007/s10964-014-0180-1.
- Greer, K. B., Campione-Barr, N., DeBrown, B. & Maupin, C. 2014. Do differences make the heart grow fonder? associations between differential peer experiences on adolescent sibling conflict and relationship quality. *The Journal of Genetic Psychology* 175 (1), 16-34. doi:10.1080/00221325.2013.801336.
- Hakulinen-Viitanen, T., Hietanen-Peltola, M., Hastrup, A., Wallin, M. & Pelkonen M. 2012. Laaja terveystarkastus. Ohjeistus äitiys- ja lastenneuvolatoimintaan sekä kouluterveydenhuoltoon. Opas 22. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Hakvoort, E. M., Bos, H. M. W., Van Balen, F. & Hermanns, J. M. A. 2010. Family relationships and the psychosocial adjustment of school-aged children in intact families.

- The Journal of Genetic Psychology 171 (2), 182-201. doi:10.1080/00221321003657445.
- Harper, J. M., Padilla-Walker, L. M. & Jensen, A. C. 2016. Do siblings matter independent of both parents and friends? Sympathy as a mediator between sibling relationship quality and adolescent outcomes. *Journal of Research on Adolescence* 26 (1), 101-114. doi:10.1111/jora.12174.
- Hindman, J. M., Riggs, S. A. & Hook, J. 2013. Contributions of executive, parent-child, and sibling subsystems to children's psychological functioning. *Couple and Family Psychology: Research and Practice* 2 (4), 294-308. doi:10.1037/a0034419.
- Howe, N., Karos, L. K. & Aquan-Assee, J. 2011. Sibling relationship quality in early adolescence: Child and maternal perceptions and daily interactions. *Infant and Child Development* 20 (2), 227-245. doi:10.1002/icd.694.
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. 2012. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012.
- Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019.
- Iturrealde, E., Margolin, G. & Spies Shapiro, L. A. 2013. Positive and negative interactions observed between siblings: Moderating effects for children exposed to parents' conflict. *Journal of Research on Adolescence* 23 (4), 716-729. doi:10.1111/jora.12020.
- Jallinoja, R. 2014a. Teoria universaalista perheestä. Teoksessa R. Jallinoja, H. Hurme & K. Jokinen (toim.) *Perhetutkimuksen suuntauksia*. Helsinki: Gaudeamus Oy, 18-34.
- Jallinoja, R. 2014b. Sosiaalisten sidosten tutkimisesta. Esimerkkeinä perhe ja suku. *Sosiologia* (2), 168- 174.
- Jenkins Tucker, C. & Kazura, K. 2013. Parental responses to school-aged children's sibling conflict. *Journal of Child and Family Studies* 22 (5), 737-745. doi:10.1007/s10826-013-9741-2.
- Jenkins Tucker, C. & Updegraff, K. 2010. Who's the boss? patterns of control in adolescents' sibling relationships. *Family Relations* 59 (5), 520-532. doi:10.1111/j.1741-3729.2010.00620.x.

- Jenkins Tucker, C., Cox, G., Sharp, E., Van Gundy, K., Rebellon, C. & Stracuzzi, N. 2013. Sibling proactive and reactive aggression in adolescence. *Journal of Family Violence* 28 (3), 299-310. doi:10.1007/s10896-012-9483-8.
- Jenkins Tucker, C., Van Gundy, K., Hiley Sharp, E. & Rebellon, C. 2015. Brief report: Physical health of adolescent perpetrators of sibling aggression. *Journal of Adolescence* 45, 171-173. doi:10.1016/j.adolescence.2015.09.007.
- Jokinen, K. & Mikats, J. 2018. Lähisuhteet lasten arjessa. Teoksessa P. Eerola ja H. Pirskanen (toim.) *Perhe ja tunteet*. Gaudeamus Oy, 49-66.
- Kumador, D., Tackie-Oforu, V. & Mahama, S. 2018. Sibling relationships and adolescents' internalizing and externalizing problems. *Ife Psychologia* 26 (1).
- Kumar, A., Shinto, T. & Sibnath, D. 2015. The dynamics of sibling relations in adolescent development: Understanding the protective and risk factors. *Indian Journal of Positive Psychology* 6 (4), 439.
- Kuronen, M. 2003. Eroon ja yhteyteen. Eronnut perhe? Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus Oy, 103-120.
- Liu, J., Sekine, M., Tatsuse, T., Fujimura, Y., Hamanishi, S. & Zheng, X. 2015. Association among number, order and type of siblings and adolescent mental health at age 12. *Pediatrics International* 57 (5), 849-855. doi:10.1111/ped.12629.
- Martinez, B. & Howe, N. 2013. Canadian early adolescents' self-disclosure to siblings and best friends. *International Journal of Child, Youth and Family Studies* 4 (2), 274. doi:10.18357/ijcyfs42201312212.
- Mathis, G. & Mueller, C. 2015. Childhood sibling aggression and emotional difficulties and aggressive behavior in adulthood. *Journal of Family Violence* 30 (3), 315-327. doi:10.1007/s10896-015-9670-5.
- McHale, S. M., Bissell, J. & Kim, J. 2009. Sibling relationship, family, and genetic factors in sibling similarity in sexual risk. *Journal of Family Psychology* 23 (4), 562-572. doi:10.1037/a0014982.
- McHale, S. M., Updegraff, K. A. & Whiteman, S. D. 2012. Sibling relationships and influences in childhood and adolescence. *Journal of Marriage and Family* 5 (74), 913-930.

- Menesini, E., Camodeca, M. & Nocentini, A. 2010. Bullying among siblings: The role of personality and relational variables. *The British Journal of Developmental Psychology* 28 (Pt 4), 921-939. doi:10.1348/026151009X479402.
- Meunier, J. C., Roskam, I., Stievenart, M., van de Moortele, G., Browne, D. T. & Kumar, A. 2011. Externalizing behavior trajectories: The role of parenting, sibling relationships and child personality. *Journal of Applied Developmental Psychology* 32 (1), 20-33. doi:10.1016/j.appdev.2010.09.006.
- Milevsky, A., Schlechter, M. J. & Machlev, M. 2011. Effects of parenting style and involvement in sibling conflict on adolescent sibling relationships. *Journal of Social and Personal Relationships* 28 (8), 1130-1148. doi:10.1177/0265407511406894.
- Morgan, J., Shaw, D. & Olino, T. 2012. Differential susceptibility effects: The interaction of negative emotionality and sibling relationship quality on childhood internalizing problems and social skills. *Journal of Abnormal Child Psychology* 40 (6), 885-899. doi:10.1007/s10802-012-9618-7.
- Mota, C. P., Serra, L., Relva, I. & Fernandes, O. M. 2017. Do sibling relationships protect adolescents in residential care and traditional families from developing psychopathologies? *Journal of Family Studies* 23 (3), 260-277. doi:10.1080/13229400.2015.1106333.
- Neiderhiser, J. M., Marceau, K. & Reiss, D. 2013. Four factors for the initiation of substance use by young adulthood: A 10-year follow-up twin and sibling study of marital conflict, monitoring, siblings, and peers. *Development and Psychopathology* 25 (1), 133-149. doi:10.1017/S0954579412000958.
- Notko, M. & Sevón, E. 2018. Konfliktit lasten perhesuhteissa. Teoksessa P. Eerola ja H. Pirskanen (toim.) *Perhe ja tunteet*. Gaudeamus Oy, 67-88.
- Nurmi, J.-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2014. *Ihmisen psykologinen kehitys*. 5. painos. Jyväskylä: PS Kustannus.
- Padilla-Walker, L. M., Harper, J. M. & Jensen, A. C. 2010. Self-regulation as a mediator between sibling relationship quality and early adolescents' positive and negative outcomes. *Journal of Family Psychology* 24 (4), 419-428. doi:10.1037/a0020387.
- Perheet. Vuosikatsaus 2017. Tilastokeskus.
http://www.stat.fi/til/perh/2017/02/perh_2017_02_2018-12-05_kat_001_fi.html.
 Viitattu 20.2.2019.

- Pike, A. & Oliver, B. R. 2017. Child behavior and sibling relationship quality: A cross-lagged analysis. *Journal of Family Psychology : JFP : Journal of the Division of Family Psychology of the American Psychological Association (Division 43)* 31 (2), 250-255. doi:10.1037/fam0000248.
- Pinquart, M. & Silbereisen, R. K. 2005. Influences of Parents and Siblings on the Development of Children and Adolescents. Teoksessa V.L. Bengtson, A.C. Acock, K.R. Allen, P. Dilworth-Anderson, P. & D. M. Klein (toim.) *Sourcebook of Family Theory and Research*. 1. painos. Thousand Oaks, Calif: SAGE Publications, 367-392.
- Pirskanen, H., Jokinen, K., Kallinen, K., Harju-Veijola, M. & Rautakorpi, S. 2015 Researching Children's Multiple Family Relations: Social Network Maps and Life Lines as Methods. *Qualitative Sociological Review* 11(1): 50–69. http://www.qualitativesociologyreview.org/ENG/archive_eng.php.
- Rannikko, U. 2008. Yhteinen ja erilainen lapsuus. Sisarusten sosiaalistava merkitys. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. *Acta Electronica Universitatis Tamperensis* 785.
- Ritala-Koskinen, A. Mikä on lapsen perhe? Tulkintoja lasten uusperhesuhteista. Väestöntutkimuslaitos. Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 38/2001
- Rolan, E. & Marceau, K. 2018. Individual and sibling characteristics: Parental differential treatment and adolescent externalizing behaviors. *Journal of Youth and Adolescence* 47 (12), 2535-2553. doi:10.1007/s10964-018-0892-8.
- Ruff, S. C., Durtschi, J. A. & Day, R. D. 2018. Family subsystems predicting adolescents' perceptions of sibling relationship quality over time. *Journal of Marital and Family Therapy* 44 (3), 527-542. doi:10.1111/jmft.12265.
- Senguttuvan, U., Whiteman, S. D. & Jensen, A. C. 2014. Family relationships and adolescents' health attitudes and weight: The understudied role of sibling relationships. *Family Relations* 63 (3), 384-396. doi:10.1111/fare.12073.
- Smorti, M. & Ponti, L. 2018. How does sibling relationship affect children's prosocial behaviors and best friend relationship quality? *Journal of Family Issues* 39 (8), 2413-2436. doi:10.1177/0192513X18755195.
- Soli, A. R., Mchale, S. M. & Feinberg, M. E. 2009. Risk and protective effects of sibling relationships among african american adolescents. *Family Relations* 58 (5), 578-592. doi:10.1111/j.1741-3729.2009.00576.x.

- Sun, X., McHale, S. M. & Updegraff, K. A. 2019. Sibling experiences in middle childhood predict sibling differences in college graduation. *Child Development* 90 (1), 25-34. doi:10.1111/cdev.13047.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Whiteman, S. D., Becerra Bernard, J. M. & McHale, S. M. 2010. The nature and correlates of sibling influence in two-parent african american families. *Journal of Marriage and Family* 72 (2), 267-281. doi:10.1111/j.1741-3737.2010.00698.x.
- WHO 1998. Health Promotion Glossary. World Health Organization. Viitattu 9.12.2019. <https://www.who.int/healthpromotion/about/HPR%20Glossary%201998.pdf?ua=1>.
- Vogt Yuan, A. S. 2009. Sibling relationships and adolescents' mental health. *Journal of Family Issues* 30 (9), 1221-1244. doi:10.1177/0192513X09334906.
- Yucel, D. & Downey, D. 2015. When quality trumps quantity: Siblings and the development of peer relationships. *Child Indicators Research* 8 (4), 845-865. doi:10.1007/s12187-014-9276-0.
- Yucel, D. & Vogt Yuan, A. 2015. Do siblings matter? the effect of siblings on socio-emotional development and educational aspirations among early adolescents. *Child Indicators Research* 8 (3), 671-697. doi:10.1007/s12187-014-9268-0.

LIITE 1. Analyysikehys

SISARUSSUHTEEN ULOTTUVUUDET

KONFLIKTIT

Riitoja helposti enemmän ja vähemmän

Nykyään riidellään vähemmän isosiskon kanssa
Isoveljen kanssa riidellään, mutta kuitenkin sovussa
Joskus riitoja sisarusten kanssa
Suuttumus helposti isosiskoa kohtaan
Hermostun helposti isosiskolle
Isosisko alkaa huutamaan helposti

Riitoja arjen asioista

Isosiskon kanssa riitoja tietokonevuoroista
Riitoja pikkuveljen kanssa tavaroista
Siskojen kanssa riitaa erimielisyyksistä
Kärhämää pikkuveljen kanssa tavaroista
Isoveljen kanssa riitaa tiskivuoroista
Isoveljen kanssa riitaa kuka saa eka lukea sarjoksen
Riitoja arjen asioista
Pikkusiskon kanssa riidellään tavaroista
Pikkusiskon kanssa väittelyä arkisista asioista
Isosisko suuttuu helposti minulle kertoessani, että isosiskon kaverit kiusaa
Ärsyttää kun pikkusiskot eivät kuuntele ohjeitani
Ärsyttää kun pikkusisko ei usko, mitä sanon
Pikkusiskon itku ärsyttää
Pikkusiskon itku ärsyttää
Isosisko hermostuu yleensä turhasta

Huutamista ja väittelyä

Isosiskon kanssa helposti riitaa ja kinastelua
Isoveljen kanssa väittelyä
Isosiskon kanssa riidellään huutamalla
Olen oppinut huutamisen isosiskolta
Huudetaan ja puretaan kiukkua toisillemme isosiskon kanssa
Riidoissa annan periksi, kun isosisko huutaa
Riidoissa raivostun ja huudan pikkusiskolle
Pikkusiskon kanssa riidoissa huudetaan ja kiukutellaan
Isoveli kiusaa ravistelemalla ja hyppyyttämällä
Isosiskon kanssa riidellessä ei ikinä lyödä
Sanallisia riitoja pikkuveljen kanssa, ei lyömistä

Yhteenotot tuntuvat ikäviltä

Riitely pikkusiskon kanssa harmittaa
Isosiskon huuto tuntuu ikävältä

Toivomus ettei pikkuveljen kanssa olisi niin paljon tappelua
Tappelu pikkuveljen kanssa on ikävää
Ei ole kivaa kun isoveli kiusaa
Ei ole mukava kun isoveli kiusaa
Riidat siskojen kanssa tuntuu ikäviltä
Vanhat riidat pikkusiskon kanssa harmittaa

Sopu riitojen jälkeen

Riidat aina sovitaan
Riidat päättyvät anteeksiantoon
Riidat pikkuveljen kanssa menee nopeasti ohi
Riidat isosiskon kanssa sovitaan nopeasti
Riitojen jälkeen ollaan nopeasti sovussa
Riidat isosiskon kanssa unohtuu nopeasti, vaikka ei pyydettäisi anteeksi
Riitojen jälkeen on hiljainen tunnelma
Riidat loppuvat, kun en välitä enää
Riitojen jälkeen tunnelma palaa hyväksi
Riitojen jälkeen tuntuu helpottavalta
Riitojen jälkeen tilanne palautuu ennalleen
Riidan jälkeen anteeksipyyntö tai riita unohdetaan

JAETUT KOKEMUKSET

Käytännön neuvot ja opit

Turvaudun usein isosiskon apuun
Isoveli antaa neuvoja
Isoveli auttaa läksyissä
Isosisko opettaa eniten tärkeistä asioista
Isosisko auttaa läksyissä
Isoveli opettaa soittamaan bassoa
Opetin pikkusiskolle englantia

Mielekäs yhdessä tekeminen

Joskus jutellaan isoveljen kanssa
Puhelut ja facebook -keskustelut ei kotona asuvan isoveljen kanssa
Juttuluhetket isoveljen kanssa
Pikkusiskon kanssa jutellaan paljon
Syödään yhdessä pikkusiskon ja isoveljen kanssa
Yökyläilyt isosiskon luona
Isoveli tekee kivoja yllätyksiä

Pikkusiskon kanssa leikitään
Pikkusiskon kanssa oleilu koulupäivän jälkeen
Lenkkeily, luistelu ja uiminen yhdessä isosiskon kanssa
Isosiskon kanssa leikitään
Isosiskon kanssa yhdessä tanssiminen
Pikkusiskon kanssa luistelu ja yhdessä kavereiden kanssa oleminen
Isoveljen kanssa vierailaan sukulaisilla
Isoveljen kanssa pleikkari pelailut ja ulkoleikit
Pikkusiskon kanssa ollaan kavereiden kanssa

Änkeän mukaan isosiskon jääkiekkopeliin
Leikit leikkimökissä isosiskojen kanssa
Pikkusiskojen kanssa puuhailu: wiillä pelailu, piirtely, askartelu, läksyt
Isosiskon kanssa wiillä pelailua
Pelailu pikkuveljen kanssa wiillä
Isosiskon kanssa elokuvien katselu ja pelaaminen
Pikkusiskon kanssa TV:n katselu
Joskus katsotaan yhdessä TV:tä isosiskon kanssa
Pikkusiskon kanssa katsotaan TV:tä
Hassuttelu yhdessä pikku- ja isoveljen kanssa
Tapaamiset usein ei kotona asuvan siskon kanssa
Pikkusiskon kanssa yhteinen harrastus
Yhteinen harrastus/kiinnostuksen kohde pikkusiskon kanssa
Yhteinen innostus isosiskon kanssa koirasta
Yhteiset kiinnostuksen kohteet isosiskon kanssa
Eniten vietän aikaa yhdessä lähimpänä omaa ikää olevan pikkusiskon kanssa
Melkein yhtä paljon viettää aikaa isosiskon ja isoveljen kanssa
Läheisin suhde ennen kotona asuneen siskon kanssa

Yhteiset sopimukset

Yhdessä sovitut säännöt kotityöstä pikkuveljen kanssa
Isoveljen ja isosiskon kanssa yhteiset sopimukset koiranhoidosta

Yhteisen ajan puute

Masentuneen isosiskon kanssa harvoin yhdessä
Ei paljon juteltavaa isoveljen kanssa
Harvoin yhteistä tekemistä ei samassa kodissa asuvien veljien kanssa
Pikkusiskon kanssa ei aikataulut ja kaverit
Isosisko on usein omien kavereiden kanssa
Vietän harvoin isoveljen kanssa aikaa

KIINTYMYS

Huolenpito

Hoidan pikkusiskoa
Huolehdin pienimmästä siskosta, jos äiti on poissa
Hoidan pikkusiskoa vanhempien poissa ollessa
Huolehdin ja vahdin pikkusiskoa
Välillä huolehdin myös isoveljestä
Huolehdin isosiskosta neuvomalla, mitä kannattaa tehdä
Huolehdin, että isosisko käyttäytyy hyvin
Huolehdin, että isovehi herää kouluun ajoissa
Pidän huolta, että pikkuveli pääsee pimeällä kotiin

Lohduttaminen

En hae lohtua isosiskolta, jos on pahamieli
Isosisarukset lohduttavat joskus
Isoveli lohduttaa joskus
Isoveli lohduttaa halaamalla lujasti

Ei ole juuri tarvinnut lohduttaa isosisaruksia
Yritän lohduttaa pikkuveljeä
Lohdutan pientä siskoa
Isosisko lohduttaa neuvomalla, miten toimia
Isosiskon lohdutus auttaa
Isosiskot lohduttavat joskus

Huoli sisaruksesta

Uskon, että isosisko osaa käyttäytyä hyvin
Ei tarvitse kantaa huolta sisaruksista
Luotan, että isosisko tekee fiksuja päätöksiä
Huoli isosiskon tupakanpoltosta
Huoli pikkuveljen surusta kuolleen isän takia
Ikävä asian kun isoveli joutui sairaalaan
Pelko, että isoveli lähtee pois kotoa riideltään isän kanssa
Huoli isoveljen pärjäämisestä armeijassa
Isoveljen riidat isän kanssa huolettaa
Huolettaa, että isosisko alkaa tupakoimaan ja juomaan

Ilo ja ihailu sisaruksesta

Ilo pikkuveljen syntymästä
Ilo pikkusiskon syntymästä
Ilo pikkusiskon syntymästä
Haluan pitää samanlaiset synttärit kuin isosisko, kun olen saman ikäinen
Ilo isosiskon raskaudesta
Halu isona samanlaiseen perheeseen kuin isosiskolla
Kateus jos joku muu piti vauvana pikkuveljeä sylissä
Isosisko tekee minut onnelliseksi
Molemmipuolinen ilo omasta ja isosiskon tanssimenestyksestä
Ilo isosiskon lapsesta

Tunteiden osoittaminen

Isoveli ei tykkää hellyydenosoituksistani
Halaan isosiskoa lähtö- ja paluutilanteissa
Osoitan pitäväni pikkusiskosta hellyydenosoituksin
Isosisko halaa minua, kun on hyvällä tuulella
Ikävoin isosiskoa kun tämä on poissa enkä pysty nukkumaan

PERHEEN AIKUISET

Aikuisten puuttuminen riitelystä

Kotona sääntö ettei siskoja saa kiusata
Kotona sääntö ettei saa riidellä isosiskon kanssa
Isä tulee joskus väliin kun riidellään isosiskon ja/tai veljen kanssa
Äiti ei tykkää kun tapellaan pikkuveljen kanssa
Äiti ja isä puuttuvat meidän riitoihin
Äiti ja isä eivät ilahdu riitelystä pikkusiskon kanssa

Kokemukset aikuisten kohtelusta ja säännöistä

Epäreilua, että isosiskon ei tarvitse vanhempien mielestä siivota

On reilua, että minulle tulee samanlaiset säännöt kuin siskolla kun olen saman ikäinen
Koen, että vanhemmat pitävät minusta ja siskostani samalla lailla
Ymmärrys, koska isovelji on aikuinen hän saa olla myöhempään ulkona
Pikkusiskolla ei sääntöjä kotitöistä, koska ei ole vielä koulussa
Isoveljellä myöhempi kotiintuloaika, ymmärrys siitä
Hyväksyntä, että aikuisella isoveljellä on eri säännöt
Ymmärrys, että isosisaruksilla on eri kotiintuloajat
Isosiskolla eri kotiintuloaika, neutraali suhtautuminen
Saan mennä vanhimpana myöhempään nukkumaan kuin pikkusiskot
Toteamus ja ymmärrys, että isosisaruksilla on ollut erilaiset säännöt
Saan olla myöhempään ulkona kuin pikkusisko, koska olen vanhempi
Isosiskolla on myöhempi kotiintuloaika, koska on vanhempi
Isosisko saa pitää erilaiset synttärät kuin minä, koska on vanhempi
Samanlaiset säännöt isosiskon kanssa
Isosiskolla sama kotiintuloaika
Samat säännöt kotitöiden suhteen kotona isoveljen kanssa
Samat säännöt pikkuveljen kanssa
Kokemus, että pikkusiskolla on samat säännöt
Samat säännöt siskojen kanssa, paitsi pienimmällä siskolla ei sääntöjä vielä